

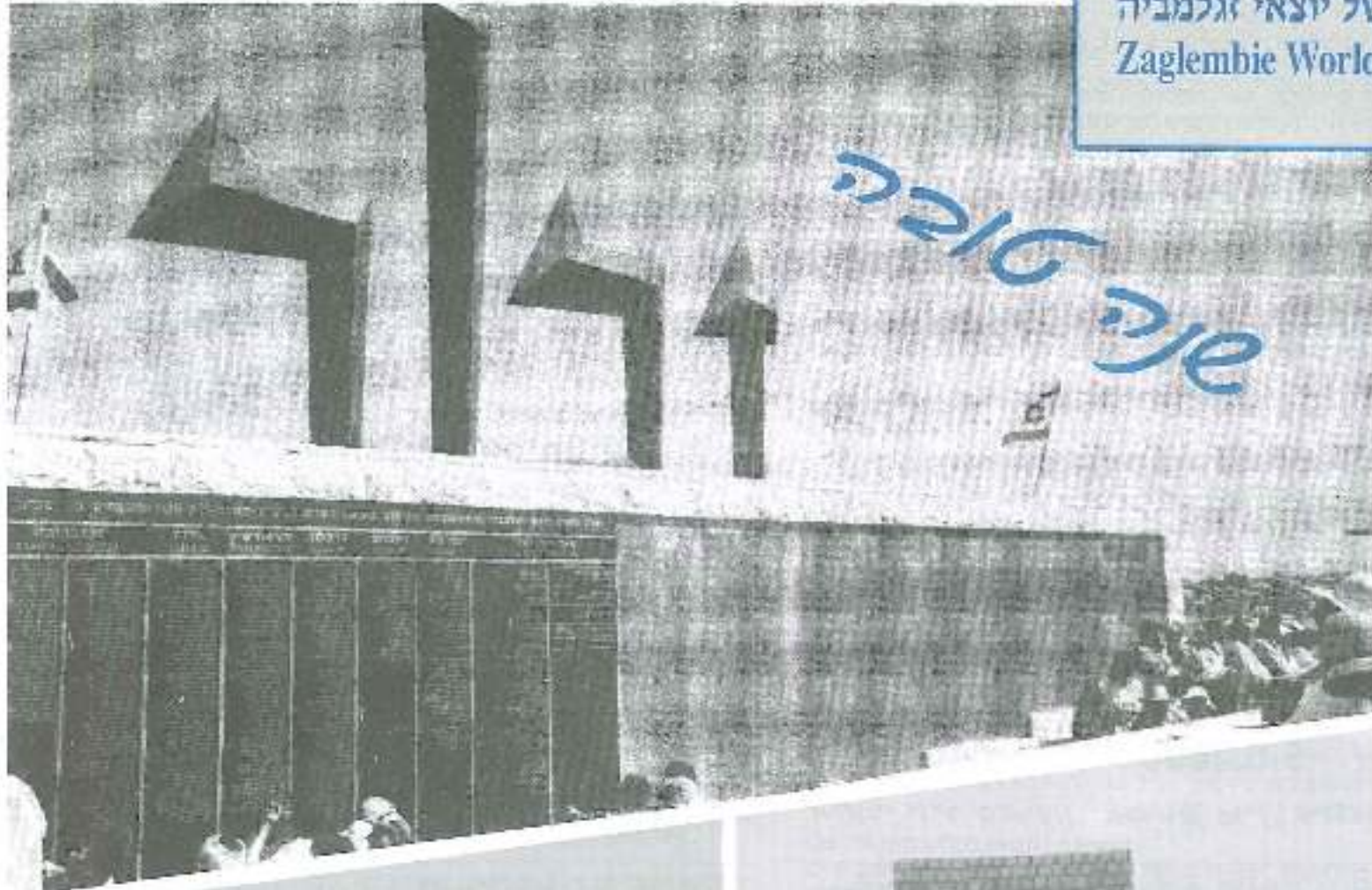
עלון זגלמביה

זאגלעמביער צייטונג

מידעון מסי 17 תשרי תשס"ו אוקטובר 2005

שישים שנה לסיום המלחמה
ארגון עולמי של יוצאי זגלמביה
Zagłębie World Organization

קהילות זגלמביה

Będzin
Sosnowiec
Dąbrowa
Zawiercie
Czeladź
Siewierz
Śląsk
Wolbrom
Dańdówka
Gołonóg
Grodziec
Kazimierz
Klimontów
Ksawera
Łagisza
Maczki
Milowice
Modrzejów
Niemce
Niwka
Piaski
Porąbka
Strzemieszyce
Wojkowice
Zagórze
Ząbkowice
Kromolów

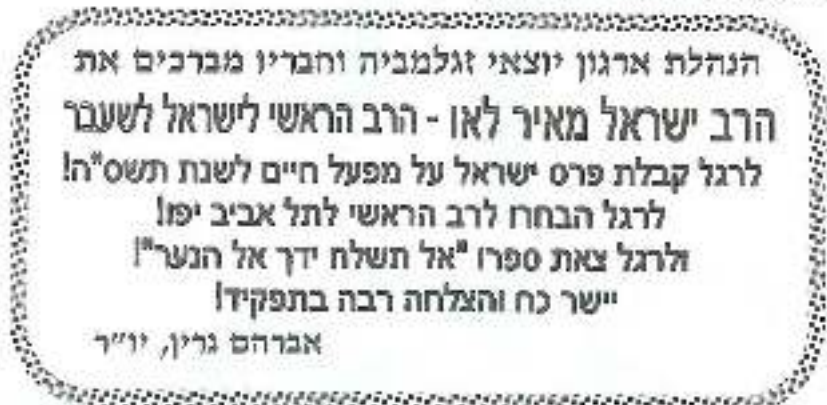
בנדין – האנדרטה בככר לזכר גבורי הגטו בקמיונקה
The Monument at the Ghetto Heroes Square at Kamyonka in Będzin

ארגון יוצאי זגלמביה, רח' פרישמן 23 ת"א 63561 ישראל. טל: 03-5270919
Zagłębie World Organization, 23 Frishman St, Tel Aviv 63561, Israel. Tel: 972-3-5270919

במחצית השנייה של אוגוסט 2005, יצאנו, משלחת בת 41 איש, שלושה דורות של יהודי זגלמביה, לסיור בפולין, במיוחד באתרי ההנצחה השונים בערי זגלמביה. המטרה המרכזית של הסיור הייתה הביקור בבגדין, לו הקדשנו יום שלם. התחלנו בבית הקברות בצילז'י שם קיימו תפילות תמיחיות ליד קבר האחים. משם המשכנו לקבלת פנים באולם העירייה. התקבלו ע"י ראש העיר ונציגי מועצת העיר.

האירוע המרכזי בבגדין היה חנוכת אתר ההנצחה במקום בו היה הגטו בבגדין - קמיונקה. בשנה שעברה חנכו את כזר גבורי הגטו Plac Bohaterów Getta והחננו אבן פינה לאנדרטה. בביקורנו השנה חנכו אנדרטה זו. טקס החנוכה המרשים נערך בנוכחות, ראש עיריית בגדין, נציגי הנהלת העיר ומוסדותיה, נציגי המחוז, ראשי ערי זגלמביה, ממלא מקום שגריר ישראל בפולין ואחד מהרבנים הראשיים בפולין שקיים את תפילות האזכרה במקום. האנדרטה והכזר יחד מכינים בצורה מרשימה מסוכדת מאוד את שואת יהודי בגדין והסביבה.

בתום טקס חנוכת האנדרטה הוזמנו לביקור במוזיאון העירוני בארמון בגז'יכוב, אשר ליאורה קולטון תרמה לו תמונה פרי עבודתה. סימנו את הביקור בבגדין בסיור בכל יתר האתרים היחודיים בעיר. אני מבקש מעל במה זו ומעל דפי עלון זה, אשר מגיע ליהודי זגלמביה בכל העולם, להודות לראש עיריית בגדין, לחברי מועצת העיר, לחנהלת העיר, לראשי ארגון "ינה" ולכל מי שתנו ידם להקמת אתר הנצחה חשוב זה. אני, יהודי זגלמביה, שרידי השואה והדורות שבאו ויבואו אחריו, ידעים וידעו לחערך את המפעל המרשים הזה שהקיימו עיריית בגדין ותושביה למען הנצחת תושביה היהודים שחיו ופעלו בה משך כ- 500 שנה.

ואם בזגלמביה עסקינו, הרי עוד אתר חשוב לנו מאוד הוא בית הקברות בצילז'י; בית הקברות הנדול ביותר באזור שהוקם בשנת 1915. זהו בית קברות משותף ליהודי צילז'י ובגדין ואף לעיירות אחרות בסביבה. בית הקברות היה מוזנח והרס שנים רבות, עד שבשנים 1987 - 1988 מוניק סטבסקי, איש צילז'י, לקח על עצמו משימה קדושה, שיפץ את בית הקברות, גידר אותו ואף הביא לקבורה עצמות יהודים שנמצאו במקומות שונים בעיר והקים קבר אחים, לידו אנו מקיימים את תפילות האזכרה.

בית קברות זה מוחזק היטב וכל משלחת יהודית שבאה לזגלמביה מבקרת בו. אבל אליה וקוץ בה. בבית הקברות קרוב ל- 3000 מצבות וקשה מאוד לאנשים למצוא את חסר אותנו חם מחפשים. התלבטנו רבות בבעיה זו, אבל נמצא מתנדב יהודי אמריקני, דור שני למשפחה יהודית מבגדין בשם ג'ימי צימבלר, שלח על עצמו משימה קדושה: הוא השקיע רבות מזמנו, ממרצו וכספו, נסע מספר פעמים לזגלמביה והכין רשום מפורט בצורת אינדקס של כל המצבות בבית הקברות.

עתה, כשהחומר בידנו, אנו בודקים כיצד להביא את החומר לידיעת אנשי זגלמביה בארץ ובעולם. אנו מקווים שתוך זמן מה נוכל להביא לידיעת הציבור שלנו פרטים על כך.

רבותי, למרות שהמלאכה טרם תושלמה, אנו מבקשים לנצל הזדמנות זו ולהביע הערכתנו למוניק סטבסקי על שיפוצ ואחזוקת בית הקברות משך שנים רבות ולגיפרי צימבלר עבור עבודתו הרבה לאתור הקברים, שתאפשר לנו למצוא את קברי יקירינו.

בעלון הקודם, מס 16, הופיע כתב על חשקת ספרו של אלטר ולנר "עשרת חרוגי מלכות - במדרש ובפיוט".

עתה אנו יורלים לברך את אלטר כי הוענק לו פרס משה חיים שפירא ז"ל על ספרות תורנית, עבור כתיבת ספר זה.

אלטר ולנר, עיתונאי וסופר, איש ספרא וסינא הוציא מתחת ידו ספרים ומאמרים רבים וביניהם כותב גם לעלון שלנו. אלטר ולנר גם חבר מערכת של עלון זה.

אנו מאחלים לו עוד הרבה שנים של עבודה פורייה.

עם סיום שנת תשס"ה אני מברך את יהודי זגלמביה ובני ביתם בארץ ובגולה בברכת שנה טובה, שנת שלום ושנשגב כלכלי. "יתכלה שנה וקללותיה תחל שנה וברכותיה".

אפרתה גרין - יו"ר הארגון

Yom Hashoa

יום השואה והגבורה

עצרת הזכרון ליהדות זגלמביה - כ"ו בניסן תשס"ה - 5.5.2005

אפרתה גרין, אפרתה גרין, פוצרת...

לפני 60 שנה צלצלו פעמוני השחרור.

ב- 8 במאי 1945 נסתיימה מלחמת העולם השנייה. השרידים היהודים שותרו בחיים שוחררו: לאחר צעדות המוות ע"י צבאות בנות הברית ששחררו את המחנות השונים כמו ברגן-בלזן, רונסבריק, ספורט שולה, המחנות בסודטים ועוד.

מהר מאוד גילינו, הניצולים, שותרנו גלמודים ללא משפחה וללא בית. התקבלנו במחנות עקורים בגרמניה, צרפת ואוסטריה, מחנות DP. מחנות אלה, בעזרת מוסד הבריחה והיילי הבריגדה היהודיים, עלינו בעליה בלתי לגלית, בדרך לא דרך, תוך גניבת גבולות, במעברי האלפים, באנויות רעועות לארץ ישראל. חלק מאתנו נלקח למעצר במחנות הבריטים בקפריסין.

לבסוף הגענו ארצה, השתתפנו ביסוד המדינה ובמלחמות ישראל, והקמנו משפחות לתפארת.

על נושא אחד השתדלנו שלא לדבר - על הקורות אותנו בשואה; אם בגלל חוסר הבנה מצד הסובבים אותנו, בגלל תחושת אשם, אבל בעיקר מסיבות טראומטיות. לא רצינו שילדינו ושכנינו ידעו על כך. מצב זה נמשך עד למשפט איכמן בשנים 1961 - 1962.

כשנתגלה לעין כל, מה היה בשואה, במיוחד לאחר הופעתו המרגשת של חיאל דינור - פינור, מסוסנובין - קצטניק, שתאר את אושוויץ "כפלנטה אחרת". מאז גם אנחנו, שרידי השואה, נפתחנו, שברנו את השתיקה והתחלנו לספר לילדינו, למשפחותינו ולשכנינו את חקורות אותנו בתקופת השואה.

בשנים האחרונות התחלנו בכתיבת סיפורים ושירים בעלון זגלמביה, בכתיבת ספרים, כשבשנה האחרונה לבד הוצאו לאור 5 ספרים של אנשי זגלמביה בהם כתבו על שעבר עליהם ובני משפחתם בשואה.

ידידי, אמנם אנו מספרים וכותבים הרבה, אבל בכך לא די. זמנו קצר והמלאכה מרובה. יש עדיין בוחנו לסתוב ולספר על מה שעבר עלינו.

גיבורתי ורבותי, שרידי זגלמביה בארץ ובעולם, לא לשכוח את שעשה לנו עמלק, כשם שציונו עלינו לספר ביציאת מצרים, לא לשכוח את שעשה לנו עמלק, להתאבל על חורבו בית המקדש ועוד ציונים, כך עלינו לספר על השואה ולציג שהיא לא תשכח. כתבה על כך סבתא חדוה לנכדתה שיצאת לביקור באושוויץ, בשיר שהתפרסם בגיליון האחרון של עלון זגלמביה שלנו:

עצרת הזכרון לשואה ולגבורה וטקס ההתייחחות עם קדושי זגלמביה נערכו השנה בסימן 60 שנה לסיים מלחמת העולם השנייה והשחרור מהמחנות.

את יד הזכרון במודיעין גדש קהל של אלפים: ארבעה דורות ליוצאי זגלמביה, חברי כנסת, אישי ציבור, מפקדי משטרה וצבא בכירים, קבוצת חיילים על מפקדיהם ואזרחים רבים, ביניהם, יוצאי זגלמביה שתגיעו מארה"ב, קנדה ואירופה.

תפילת ההתייחחות נאמרה מפי החזן הצבאי הראשי לשעבר, מר אריה בראון. יצחק גרינגרס, סגן יו"ר הארגון אמר "יזכור", ובאמירת קדיש התכבד מר צבי למדאן, גזבר הארגון.

נשאו דברים: מר מרן וילנאי - שר בממשלת ישראל; מר משה ספקטור - ראש העיר מודיעין; אלינור וקסלמן - בת הדור השלישי ליוצאי זגלמביה; ומר אברהם גרין - יו"ר ארגון יוצאי זגלמביה.

בקטעי שירה ופזמות הופיעו נציגי דורות המשך ליוצאי זגלמביה. תזמורת משטרת ישראל בניצוחו של מיכאל גורביץ יחד עם הזמרות גיני אייזנשטיין - אוקסנהנדלר מטורונטו וחיה קורן מישראל ביצעו את החלק האומנותי.

את הטקס הנחו, כמדי שנה, בני הדור השני ליוצאי זגלמביה - ורדה גרינברג-טוביאש ושלמה קריב - קרבינסקי.

תידה למר יילז'י על הסיוע בהסעת ההבטחה לאתר ההנצחה וממנו ביום השואה

אתר ההנצחה במודיעין ביום השואה תשס"ה
Yad Hazikaron at Yom Ha'Sh'oa memorial service 2005

אתר ההנצחה במידרז'ין ביום השואה השס"ה
Yad Hazikaron at Yom Ha'shoa memorial service 2005

לארץ ישראל עלינו
הקמת משפחה לתפארת
ומהדורות הבאים בקשנו לא לשכוח
העבר שלנו ישמש לכם מזכרת

לכן, עלינו, יוצאי השואה, בשנים שנטרו לנו, לספר בעל פה, בכתב, בספרים, במאמרים ובשירים – לבנינו ובני בנינו ובאמצעותם לעולם כולו, את שעבר עלינו ועל משפחותינו בתקופה קשה זו. וכל המרבה לספר בשואה, הרי זה משובח.

מפיקי המשואות

משואה ראשונה

נבי סטלה סקוריה – סטלה סקורה יחד עם בעלה סס, הם מהמייסדים של שלוחת יד ושם בניו-יורק, מהפעילים המרכזיים של ארגון יוצאי זגלמביה במזרח ארה"ב ומהתורמים הנדיבים ביותר לארגונים אלה.
מר נח מלוג – יליד לודז', עוסק בצרכי ציבור, משמש כיו"ר של מרכז הארגונים של ניצולי השואה וכיו"ר הבינלאומי של ניצולי אושוויץ. בהגיעו לנבורות העלה משואה לכבודם של הניצולים.

משואה שנייה

נבי בלה שיבק – בלה לבית פלדמן ילידת שצמישיץ נכלאה 5 שנים במחנות ריכוז. עם שחרורה עלתה ארצה והקימה משפחה. ילידה וכנדיה פעילים בארגון יוצאי זגלמביה.
מר יעקב אורג – יליד סוסנוביץ, שרד את המלחמה ברוסיה. עד עלייתו ארצה בשנת 1947 פעל במסגרת "הבריחה" מפולין, התישב בקיבוץ ניר דוד בעמק בית שאן. עסק בחקלאות, השתתף במערכות ישראל ופעל למען צרכי ציבור. מזה 20 שנה מתגורר בארגון "יד שרה".

משואה שלישית

נבי גימי אייזנשטיין – גימי לבית אוקסנהנדר מבגדץ שרדה את אושוויץ והגיעה לקנדה דרך שבדיה. מזה שנים היא מהפעילות המרכזיות של ארגון יוצאי זגלמביה בטורונטו ובפלורידה.
מר סטיב טגר – בן למשפחה ענפה מבגדץ. כיום משמש כיו"ר ארגון יוצאי זגלמביה בטונטריאול, קנדה.

משואה רביעית

נבי חנקה שלזינגר – חנקה לבית ווירניק ילידת סוסנוביץ פעלה בתקופת המלחמה בסכנות הסתתרות של "השומר הצעיר" בראשות צבי דונסקי. היא נותרה יחידה ממשפחתה, עלתה לישראל וזכתה לראות את פעילותם הברוכה של בתה, אילה אבידב, ונכדותיה בארגון. לאחרונה הוציאה ספר על קורותיה במלחמה.
מר אמריס אוזיץ – יליד סוסנוביץ, נצר לחסידי גור, שרד את מחנות הריכוז. עלה ארצה והקים משפחה בחיפה. פעיל בארגון יד ושם. את המשואה הוא מעלה בשם חברי הארגון בחיפה ומסביבה.

משואה חמישית

גבי אסתר שניידר – אסתר לבית קליינר ילידת צילדז'. משפחת קליינר היתה המשפחה היהודית הגדולה ביותר בצילדז'. מעלת את המשואה לזכר קהילת יהודי צילדז'.
מר שמעון ניצני – שמעון לבית פיננציני מזומברובה. אביו, היה מעורכי ספר היוזבר של דומברובה. שמעון ואחיו אשר, פעילים בארגון יוצאי זגלמביה בקרב בני הדור השני.

משואה שישית

גבי ליאורה קולטון – אורלי – בתה של הדסה קנטור-וולפוביץ מסוסנוביץ, ונח זייל, היא ציירת ומעצבת. ליאורה, בת הדור השני, מסייעת רבות לארגון בתחומי אומנות.
מר שמעון ישביץ – דור שני ליוצאי בגדץ, גילה את שורשי משפחתו במסע האחרון לפולין. פעיל בקרב בני הדור השני בארגון.

משואה שביעית – משואת התקומה

גיל-לי קובו – נכדה למשפחת קוטלוצקי מזומברובה, השתתפה במסע האחרון של הארגון לפולין. בת הדור השלישי. בתה של יונה קובו, מהפעילות הבולטות בארגון.
אביעד סמיר – הרחה החיה שבהתארגנות חזור השלישי ליוצאי זגלמביה. נכד למשפחת שמולכין מבגדץ.

מפיקי סת הדור השלישי, אלינור וקסלמן, פאצרת...

סבי, ראובן וקסלמן זייל, היה ניצול שואה. הוא נפטר לאחר מחלה קשה, שהכריעה את גופו. מאחר והוא לא נמצא עמו, כדי לספר לנו את שיעור עליו במחנות הנאצים, את התפקיד הזה, אנו בני הדור השלישי נוטלים על עצמנו.
סבי לימד אותי, כי שורשיו של אדם הם הדבר החשוב ביותר. לדעת מניין באתי, לדעת את עברי, משם הכוח והעוצמה ללכת קדימה. אם האדם לא ידע את עברו, לא יוכל לפסוע אל עתידו.
על כן, אחריות זו מוטלת עלינו בני הדור השלישי.

במעמד מסובד זה, אני קוראת לכל בני דורי, לשאת בעול ההנצחה, להצטרף למעגל צעירי זגלמביה - הדור השלישי ולתרום בעשייה ככל יכולתנו.

60 Years Since the End of WWII

ב- 5 במאי 2005 ערכנו עצרת לציון יום השואה והגבורה באתר ההנצחה במודיעין.

ב- 8 במאי נטלנו חלק בכנס הבינלאומי של יד ושם "מדור לדור" בירושלים. יוצאי זגלמביה השתתפו בפאנלים חשובים – כאנשי עדות ומנחים, סיירו במוזיאון החדש, ועוד.

מכרזה מאורגנת של יוצאי זגלמביה הגיעה בבוקר הכנס ליד ושם והשתתפה בטקס המרשים של חנוכת מרכז הלמידה שהוקם בתרומתם הנדיבה של

60 שנה לסיום מלחמת העולם השנייה

בחודש מאי האחרון חגגו במדינות רבות בעולם 60 שנה לכניעת גרמניה הנאצית וסיום מלחמת העולם השנייה. בישראל התקיימו אירועים רבים לציון המאורע. יד ושם ציין את האירוע, כך השאר, במפגש בין דורי של ניצולי השואה, לוחמים ודורות המשך – "מדור לדור".

גם אנו, בארגון יוצאי זגלמביה, החלטנו לציון תאריך חשוב זה בשורה של אירועים:

60 שנה לסיום מלחמת העולם השנייה
60 Years Since the End of WWII

האורחים קיבלו תכניה מהודרת למזכרת וסיבת שחרור שהונפקה במיוחד לציון האירוע.
 מרטי גלעדי הנחה את הערב יחד עם כותב דורין. תזמורת "צליל וזמר" בניצוחו של החזן מנשה פטמן הוסיפה לשמחה. בני איוונשטיין, ילדת בנדן, שהגיעה ממונטריאל לאירועי 60 השנה רגשה את חקהל בשירתה ביודיש.
 ארוחת ערב מפוארת הוגשה לכהל ומוסיקה לריקודים הנעימה את זמנם. היה זה ערב מיוחד. אשרינו שזכינו לו, מי יתן ונזכה לרבים כמוהו.
 תודה ענקית לכל מי שהיו על המלאכה. תודה לכל מי שתרמו מזמנם ומרצם במסירות רבה והביאו לחפיקתו המוצלחת של הערב.

משפחת סקורה מניו-יורק. סם סקורה הגיע יחד עם בני משפחתו, אשתו סטלה, בתו שריל ובעלה משה ליפשיץ לטקס. בטקס נשאו דברים: שר הכרואות - דן נתן, יו"ר חנהלת יד ושם - אבנר שלו, יו"ר האגודה האמריקנית למען יד ושם - אלי זבורובסקי ושריל ליפשיץ-סקורה.
 בשעות הערב חגגו ברוב הדר את נשף השחרור של יוצאי זגלמביה באולמי רסיטל בתל-אביב. בגשף נכחו שלושה דורות ליהודי זגלמביה שהתקבצו מכל רחבי העולם והשתתפו באירוע שהוכיח כי הם שרדו והשתקמו כנגד כל הסיכויים. והנה הם שוב יחד 60 שנה לאחר השחרור יחד עם חברים ובני משפחה.

מרכז הלמידה החדש נחנך ביד ושם

סאת : נפחלי פדר

מרכז הלמידה החדש ביד ושם

The new Learning Center at Yad Vashem

גורלם של היהודים שנמצאו תחת שלטון הנאצים באירופה נגזר למשפחות. מי שניצל ניצל בנס, במקרה, או בעזרת אנשים שסכנו את עצמם ואת בני משפחותיהם נגזר דין מוות והצילו יהודים.

ליהודים תוכנן מסלול חז-סטרי שנועד אל המוות בלבד. לכן, זעק כל כך לשמים, שבאן בישראל משתמשים אנשים בשואה כמסאפורה כאילו היה זה משחק עם פתרונות מטנציאליים שאינם.

לא ייתכן שחברי כנסת בישראל, ישו את איכמן, איש בצוע תהשמדה של הנאצים, לצה"ל ולמשטרה, ואת שרי הממשלה, ל"יודנראטים" שפעלו בתנאים בלתי אנושיים. וכל אלה המשוים הם בבחינת זר שאינו מבין זאת.

רק חבל שאותם שרים מבלי ידיעתם נותנים גושפנקא למכחישי השואה, שוטאי היהודים בעולם.

חסר לנו חוק במדינה, חוק האוסר חד משמעית שימוש פוליטי ואחר בסמלים אירועים ומושגים הלכותיים מהשואה.

דווקא בשל המציאות הנוכחית, בולטת ביתר שאת החשיבות במפעל שסם סקורה תרם לו. בהבינו שיש ללמוד את השואה כדי להבין את ייחודה ושונותה. ההשקעה בלימודי השואה היא השקעה חיונית ביותר ודווקא כאן היא חשובה במיוחד. גם מחו"ל באים לכאן ללמוד על השואה והם זקוקים למרכז כזה.

השנה ציינו את יום השואה בשני פנים, הפן האחד יום השואה המסורתית והפן האחר ציון מלאות 60 שנה לניצחון על הנאצים.

חיבור השואה והגבורה הוא חשוב, אך לדעתי, אין שום סימטריה ביניהם. היתה גבורה, היה מרד בגטאות, במיוחד בגטו ורשה והיתה לחימה בעזרת עם הפרטיזנים. יהודים רבים שירתו בצבאות בעלות הברית, כמוני, שלחמתי בצבא האדום. אך אין כל מקום להשוואה ואין כל פרופרציה בין זועת השואה והרצח התעשייתי לגבורה. "הפתרון הסופי" של השמדת היהודים, קדם בשנתיים לניצחון על הנאצים ולצערנו איתר את מועד הצלת היהודים.

השנה נחנך ביד ושם מרכז הלמידה החדש - "השאלות הגדולות בעקבות השואה" - שהוקם בתרומתו הנכבדה של סם סקורה ליד ושם למטרה זו. סקורה מבין את הערך הגדול בלימודי השואה ומהווה דוח חיה וחיונית בארגון יוצאי זגלמביה בארצות הברית.

לימוד השואה הוא חיוני, במיוחד לנוכח הנורות כזיעת הטשא, היולות בשואה ושימוש באירוע לצרכי תעמולה או התרסה שונים. דווקא בישראל הפך הנושא לחולץ יומיומי מבלי להתייחס לעובדה כי זו תופעה יהודית וחריגה באמן המודרני. היא אפילו יותר מניטיויד, שהתרחש ומתרחש גם כיום במקומות שונים בעולם. השואה היא תופעה חריגה של תורכן וכיצוע השמדה של עם וגזע שלם, בדרך תעשייתית.

משפחת סקורה בטקס חניכת מרכז הלמידה ביד ושם
 The Skura family at the inauguration of the Learning Center

אושוויץ - בירקנאו, 27 - 28 בינואר 2005

מחא : צני לנו

הנהלת המחנה נתנו לי מדליה של אורח כבוד וליוו אותי לצעו מיוחד של אורחי כבוד.

השלג המשיך לרדת והקור ירד למינוס 16 מעלות. כשהתיישבתי על הכסא, צופים צעירים בתלבושת תנועת הנוער שלהם עטפו אותי בשמיכה, כמו את יתר המזומנים, והביאו לנו משקה חם לאורך כל הטכס שנמשך כ-3 שעות.

הטכס עצמו נפתח בצפירת אזעקה, כפי שהיה נהוג במחנה לפני 60 שנה.

הנאם הראשון היה אסיר פולני לשעבר במחנה אושוויץ, פרופ' ולדיסלב ברטושבסקי שסיפר כי בשנת 1942 שר החוץ של ממשלת פולין הגולה מסר, על סמך ידיעות מבוססות שהגיעו מעדים, לארצות הברית, רוסיה ואירופה על מכונית השמדה ההמונית שהתחילה לפעול במחנה אושוויץ - בירקנאו. כתוצאה מכך פורסמה הצהרה מטעם ארה"ב בדצמבר 42, אך פעולה ממשית לא נעשתה.

נשיא פולין, אלכסנדר קוואשניבסקי, ציין כי הטקס מתקיים במקום בו בוצע הפשע הגדול בעולם, פשע הפוגלת בני חרושת למוות. בהזדמנות זאת הודה לאירנה סנדלר שהצילה אלפי ילדים יהודים, ין קארסקי שסיכן את חייו במסירת מידע לממשלת פולין הגולה והנריק סלול, כולם חברי המחנות הפולניות.

ולדימיר פוטין נשיא ברית המועצות, דבר על שחרור מחנות המוות ע"י הצבא האדום והתייחס לקרבנות כל העמים שהושמדו ע"י הנאצים. כן ציין שעל כל העמים התרבותיים להתאחד ולקבל אחריות כדי למנוע חזרתם של אירועים כגון אלו.

נשיא מדינת ישראל משה קצב, הודה לנשיא פולין אלכסנדר קוואשניבסקי, לצבא האדום על שחרור אושוויץ ולכריטינה שבמסגרתה לחסה הבריגדה היהודית ויחידות נוספות. כן ציין הנשיא קצב כי בעומדו באושוויץ כיום קשה לו לתפס איך התבצע רצח עם כגון זה שבוצע בעם היהודי בשטח הנ"ל. כמו כן הודה לכל האומות שהצילו אלפי יהודים בכל שלבי המלחמה.

בסיום דבריו התפרצה לכמה אסירת מחנות לשעבר, תוך שהיא הציגה את המספר החרוט על זרועה, ודרשה שכל האומות הנמצאות בטכס זה

חיומנתי ע"י כבוד נשיא המדינה משה קצב, יחד עם קבוצת מצומצמת, שכללה את הרב מאיר לאו ואלני ויול, לחתלות אליו לביקורו בפולין לרגל 60 שנה לשחרור מחנות אושוויץ - בירקנאו ע"י הצבא האדום בינואר 1945. הגענו לעיר קרקוב מלווים בשתי מכוניות משטרה, מלפנים ומאחור.

בערב הוזמנו למוזיאון התרבות בקרקוב המכיל גם אגף יהודי שם נשאו דברים הנשיא קצב ואלני ויול על משמעות המאורע.

למחרת סיירנו ברובע היהודי בקרקוב. בבתי כנסת, בנייני ציבור וכ"י בתיאטרון Slowackiego התקיים טקס חגיגי ולאחר מכן הגענו לבית הכנסת המרכזי של קרקוב שנפתח למעננו, התפללנו תפילת מנחה והרב מאיר לאו אמר "קדיש" ו"אל מלא רחמים".

מבית הכנסת נסענו בליווי משטרה למחנה ההשמדה אושוויץ - בירקנאו. בכניסה למחנה הואר פסי הרכבת המפורסמים בגרות קטנים שיצרו שביל ארוך הנראה מזמן לבוא ולחננס בשערי המחנה דרך השער הראשי. לטכס הגיעו ניצולי שואה ובני משפחותיהם. לקרקוב עצמה הגיעו יותר מעשרת אלפים אורחים מ-40 מדינות וכ-1600 עיתונאים.

בין הבאים, 400 ראשי מדינות: נשיא רוסיה - ולדימיר פוטין, נשיא ישראל - משה קצב, נשיא צרפת - ז'אק שיראק, נשיא גרמניה - חורסט קוהלר, ראש ממשלת איטליה, נשיא צ'כיה והונגריה, מלכת הולנד ביאטריס, סגן נשיא ארה"ב - ג'ק צ'ייני וראשי מדינות נוספות.

מהשער עד לאתר ההנצחה, מרחק של קילומטר בערך, צעדו בשלג ובקור של מינוס 14 מעלות צלסיוס, משלחות של ניצולים לצד משלחות של משחררים וילדים לוחמים סובייטיים ותיקים, ענודי מדליית מוצות משני צידי המדים, קבוצה של אסירים פולנים לברשים בחליפות פסים ישנות ועל ראשם חבשו את כובעי הפסים בדיוק כמו לפני 60 שנה.

הטקס נערך ברחבה שהיתה בעבר אזור המשרפות והקרמטוריום אותם פוצצו הגרמנים טרם עזבו את המחנה.

כשנכנסתי למחנה, כשהזמנת אורח כבוד בידי, קבלו אותי ניצנים פולנים של

יתחייבו שרצח עם לא יחזור עוד לעולמים. בסיום הטקסים הדליקו כל ראשי המדינות משואות לצד דגלי ארצותיהם. הרב מאיר לאו אמר קדיש וחקתל התלווה אליו בתפילת "אל מלא רחמים".

בשבילי זו היתה חוויה מיוחדת כי בפעם הראשונה בחיי אמרתי קדיש במקום בו נרצחה משפחתי.

אשוויץ-בירקנאו "מצעד החיים"

דוד קליימן ונכדתו אמילי כהן ב"מצעד החיים"
The March of Living - David Klyman and his granddaughter Emily

אריאל שרון, ראש ממשלת ישראל, עמד השנה בראש "מצעד החיים" שהתקיים ביום הזכרון לשואה ולגבורה, כיח בניסן תשס"ה, ה-5 במאי 2005. בעצרת המרכזית של "מצעד החיים" באושוויץ השתתפו עשרות אלפים ביניהם, ראש ממשלת ישראל, השרים לבנת, הרצוג והירשזון, נשיא פולין, ראש ממשלת הונגריה, ניצולי שואה, לוחמים רוסיים אשר לקחו חלק בשחרור המחנה 18,000 בני נוער יהודים ושאינם יהודים. ראש הממשלה נשא נאום בשפה העברית ואמר: "נאספנו כאן היום, עשרים אלף נפש, בני דתות שונות ולאומים שונים, מנהיגים ואזרחים, ב"מצעד החיים", מפגן מרשים ומעורר השראה של הודות ושל זכרון. אני הגעתי לכאן היום מירושלים, בירתה של מדינת ישראל - המקום היחיד בעולם שבו יש ליהודים את הזכות ואת הכח להגן על עצמם בכוחות עצמם. הגיעו אתי מישראל ניצולות וניצולי שואה, ששרדו את חרדיות, ההתעללויות, החשפלות הפיזיות והנפשיות. גיבורים אמיתיים שעברו את צעדות המוות האקציות והחיפושיים".

אל שרון התלוו כ-40 ניצולות וניצולי שואה מישראל כשכל אחד מהם מלווה בנכדה או בנכד המשפחה. צה"ל ביניהם גם חברו, דוד קליימן, יליד בנדון ונכדתו אמילי כהן.

זכרון ליהדות זגלמביה באתר ההנצחה בברלין

מאת: יצחק (אידי) גרינגראס

יהדות זגלמביה, שחוסלה ע"י הנאצים, מוצגת עכשיו בכל המוזיאונים והאתרים ברחבי העולם. ארגונם ממשיך בשיתוף פעולה עם כל מוסדות האלה כי זאת חובתנו ותפקידנו. כתובת האתר: www.memorial-to-the-murdered-jews-of-europe.org

ברלין - אתר הזכרון ליהודים שנרצחו באירופה
Berlin - The Memorial to the Murdered Jews of Europe

במיוחד לשבועות, קמיעות לילדות ועוד. אמנות מגזרות נייר היהודיות, שכמעט נכחדה בתחילת המאה ה-20, זוכה בשנים האחרונות לחדוש ימיה כקדם!

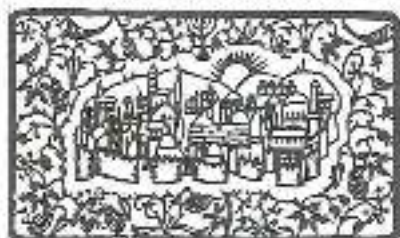
צפורה למדח את ראי מגזרת הנייר היהודית המסורתית ממי שתיה חמה, יעקב נאמן ז"ל, שהחל ליצור מגזרות נייר בחיותו כן שבעים והתפרסם בכל העולם. עבודותיו נרכשו והוצגו במוזיאונים היהודיים, בגלריות, בנספים וירידי אומנות בארץ ובארה"ב.

לאחר פטירתו המשיכה צפורה את דרכו, היא יוצרת מגזרות נייר משלה, מדריכה סורים, תלמידים, ומבוגרים בכל הגילאים, בכל מקום בארץ. כמו כן הוזמנה ללמד בארה"ב וקנדה.

החלום שלה, הוא להחיל אומנות יהודית זו לדורות הבאים. מאחר ואחד השימושים למגזרות הנייר הוא לוחות זיכרון לנפטרים, הועלתה אפשרות ליצור לוחות זיכרון לנספים בשואה מיוצאי זגלמביה.

מי שמעונין להשתתף בפרויקט יצירתי זה או בקורס, מוזמן להתקשר אל צפורה נאמן.

קורסים חדשים יתחילו בנובמבר בבית דניאל בתל אביב, בבית שמואל בירושלים ובקהילת רענן ברעננה. כמו כן מתקיימים קורסים בחיפה כל השנה.

ב-10 במאי 2005 נחנך בברלין "אתר הזכרון ליהודים שנרצחו באירופה" - Stiftung-Denkmal. האתר משתרע על שטח של כ-20,000 מ"ר במרכז העיר בין הרייכסטאג לכר פוטסדאם, ליד שער ברנדבורג. את האתר המוקדש ליהודים שנחרגו בשואה ע"י הנאצים תכנן האדריכל היהודי פיטר אייזנמן מוויניטון. השטח מכוסה ב-2711 עמודי אבן בגדלים שונים הדומים למצבות וקברים. מתחת לאתר נבנה מרכז מבקרים ומספר אולמות תצוגה בהם מוצגים עדויות, מסמכים וצילומים מתקופת השואה.

הנהלת האתר אספה חומר רב מארכיונים גרמניים, עדויות של ניצולים תמונות וצילומים מייד-ו-שם" וממוזיאון השואה בושינגטון.

חבר הנהלת האתר, החיסטוריון ד"ר באומן, ראת צילומים רבים של יהודי זגלמביה במוזיאון בושינגטון ובביקורו בארץ נפגש עימו ועם יצחק טורנו במנדחון יוצאי זגלמביה.

לפני בחודש ימים קיבלנו ממר באומן קטלוג המציין את מחות החומר באתר. לקטלוג צירף מכתב על המסמכים בהם מוזכרים יהודי זגלמביה באתר.

בכניסה לאולם התצוגה הת-קרקעי מופיעים 6 צילומים של קורבנות השואה שמסמלים 6 מיליון יהודים שנרצחו במלחמת. אחת מהם, היא מלכה מלאך מדומברגה גורניציה שבוגלמביה.

כמו כן נמצא בחדר מסי 4 ריכוז תמונות של תהליך חיטול הקהילות בזגלמביה Bild / Text Sequence

למכתבו מציין ד"ר באומן שצוות המוזיאון מעוניין להמשיך בשיתוף פעולה עמו כיוון שהם מתכוונים להראות למבקרים את חייהם של יהודי זגלמביה בגטאות ובמחנות ריכוז.

אמנות מגזרות נייר

צפורה נאמן מזמינה את יוצאי זגלמביה להשתתף בסדנה למגזרות נייר

במתלכה ניתן יהיה להכין לוחות זכרון.

הסדנה תכלול 3-4 מפגשים בימי ראשון, בין השעות 11:00 - 13:00 באולם

הארגון ברחי פרשמן 23 תל-אביב.

צפורה מעבירה סדנה זו בהתנדבות.

לפרטים אצל צפורה,

טלפקס 04 - 8121036

נייד 052 - 2257676

או בדוא"ל Zipora_n@hotmail.com

אתם גם מוזמנים לבקר באתר

www.geocities.com/ziporane/

צפורה נאמן נולדה בשנת 1946 בקלץ. היא בתם של חנה קופלוביץ לבית קוגוט ז"ל מבנדק ומקס קופלוביץ מלודז. לאחר שלוש שנות נדודים במחנות העקורים באירופה עלתה עם הוריה לארץ וגרה בחיפה. רק לפני שנה היא גלתה את דבר קיומו ארגון יוצאי זגלמביה.

לאחר 37 שנות הוראה פרשה צפורה לגמלאות ומאז היא מקדישה את זמנה להחייאת אומנות מגזרות הנייר.

מגזרות נייר מסורתיות היא אמנות עממית יהודית שהיתה קשורה לחיי היום יום בקהילות היהודיות ברחבי העולם.

המגזרת היהודית הראשונה שידוע עליה נוצרה בספרד במאה ה-14.

אמנות שימושית זו פרחת במאות ה-18-20.

היא מלאה צרכים פרחניים שונים בחיי הקהילות, בבית הכנסת ובבית כמו לוחות "מזרח" ו"מערב", לציון כיוון התפילה, לוחות זיכרון, קישוטים לחגים

הצילו את הזיכרונות

הרב יששכר בריש גרויבארט זצ"ל הרב הגאון מגדולי הרבנים בפולין

מאת: אלתר ולצר

מגמתו היתה להגדיל תורה ולהאדירה, ומאד היה מצטער על הזנחת לימוד התורה.

כרב העיר בנדין מוטל היה עליו כל משא הקהילה הקדושה וכל המוסדות שבעיר, כגון בית הספר "תלמוד תורה", שעמד בראשו, "ילינת צדק", ביקור חולים ועוד. לא היה מפעל תורני-חיוני ומוסדות ציבור שונים שרובם לא לקח חלק פעיל בהם. השתתף בכל הדיונים ובהתייעצויות עם פרנסי הקהילה ונכבדי העיר.

היה מחובבי ציון. קרא לשיתוף פעולה עם הגורמים הציוניים למען יישוב ארץ ישראל. בהסכמה זו ובפעולות אחרות משתקפת אהבתו הגדולה לארץ ישראל.

כאשר תקפה אותו מחלה קשה, שממנה ממנו לשאת את דרשותיו, עלה בכל זאת על תבמה, בשבת תשוכה, ודרש דרשה קצרה בבית הכנסת. זו היתה דרשתו האחרונה. במהלכה דבר על תיקוני בדיק הבית שיש לעשותם, כגון חיזוק עמודי בית הכנסת, גידור בית העלמין וכו'.

ביום ג' כ"ה חשוון תרע"ד (1913) יצאה נשמתו בטהרה ובקדושה. אלפים ליווהו בדרכו האחרונה בבנדין, שם הובא למנוחות וחשבו הרבנים בפולין וגם בגרמניה "ספדו לרבנו זצ"ל, מהמאורות הגדולים בשמי היהדות בדור האחרון", כותב תלמידו ר' חיים יצחק ולצר ז"ל (שבימים אלה, כ"ה אלול, מלאו כ"ה שנים לפטירתו), בפנסה בנדין ובסיפוריו האישיים.

ארונו של הרב גרויבארט הועלה, בסיועו ובטיפול, בין היתר, של תלמידו ר' חיים ולצר, מבית העלמין בבנדין שנחרס כולו, והוטמן בחד המנוחות בירושלים. בז' באדר תשכ"א (1961), מחליה רבת משתתפים ביניהם אנשי בנדין וקהילות אחרות מיגלמביה, ובנוכחות בתו רעכיל (נלה) נוטמן ז"ל ונכדיו.

מספריו: "דברי יששכר", שו"ת בעניני איסור והתרד וספרים בכתב יד, בנו, הרב יקותיאל ולמן גרויבארט ז"ל יושב על כסאו וכיהן כרב העיר בנדין במשך כמה שנים עד לצאתו מפולין.

נחם סוקולוב ערך עיתון "הצפירה" ולימים "זר" תהסתדרות הציונית כתב עליו, לאחר פטירתו, במזוהו חקבוע "משבת לשבת", בין היתר: "הרב היה אדם יפה, בעל פנים לבנות משלג וזקן שחור מקיף אותם. העניים הגדולות היו מלאות חיים ולב טוב הציץ מחרכיהן. כמוני היה יליד עמירה קטנה בפולין, מוניטין שלו יצאו בעולמו הקטן בתור אחד מעילויי שראנסק. אבותיו היו ידדים ובסקרנות מיוחדת הייתי מסתכל כיצד נהנה מחברתו של אבי קריש וכיצד היו שני יהודים נקחים, בני תורה, מחודדי מוח ובעלי חומר משתשעים במלוי דעלמא ובמילי דאוריתא. משנתו של קריש היתה יקב ונקי(מעט ומשובת)".

הרב ר' יששכר בריש גרויבארט זצ"ל, מגדולי הרבנים בפולין, הוכתר כרב העיר בנדין בשלהי המאה הייט כשהוא בן 48. תלמידו ר' חיים יצחק ולצר, שזכה ללמוד אצלו ולצקת מים על ידו עד ליומו האחרון, תיארו כלמדן מובהק וגדול, ששמו נודע גם מחוץ לגבולות פולין. עוד בחינתו צעיר לימים, נתפרסם כעילוי גדול. התמודדו בלימוד תורה ושקידתו הרבה בתורה עשוהו לגאון בהלכה ופיסק בעל סמכות מוחלטת, מגדולי ההוראה בדורו.

"זכורנו כאשר אנו התלמידים, או מישהו מהמסובים על שולחנו עוררו שאלה בהלכה אורז ענינו, ארשת פניו הרצינה והתחיל מפיץ מרגליות לאין ספור. הבבלי, הירושלמי, הרמב"ם ו"השולחן ערוך" היו לפניו כספר פתוח והדברים היוצאים מפיו מאירים באור יקרתי".

היה דרשן בחד עליון, דרשותיו היו מבריקות וכובשות לבבות. לימודו היה אך ורק לתכלית הלכה למעשה וא היתה כל מגמת פלפוליו ותודויו. עוד כנעריו היה מורה מובהק לרבים בדעה יתרה ומיחשבת. השיעורים עם תלמידיו עסקו לרוב בהוראה, כגון הלכות טריפה, הלכות תשואות וכו'. למדנו אצלו גם שיעורים בשיטות שונות בשי"ס. שיטתו היתה התעמקות בספרי ראשונים

ובחדושיהם. שעה שלמדנו אצלו את השיעור הקבוע ועלה בידו לתרץ רמב"ם קשה – הפיקו פניו עוז והדרות נפש, ותענוג רוחני מיוחד.

היה מהמקילים הגדולים בהוראה וכשהבטאו לפניו באמצע השיעור שאלת שונות בדיני טריפת אמר לנו: "דע לכם, תלמידי החב"דים, כי אני מתיר שאלה זאת במקום שרבנים אחרים מחמירים בה" והעלה בפנינו את הנימוקים להקל.

הרב צבי חנוך לוין הכהן זצ"ל

מאת: חנוך צבי רובינשטיין – נינו של הרב יצחק מאיר לוין

שבעים שנה הלמו מאז נפטר רבה של בנדין, הרב הגאון, ר' צבי חנוך (הערש הענין) הכהן זצ"ל.

קראו לו "היאורה ישראל" מבנדין על שום החיבה והאהבה שגילתה כלפי כל אחד מתושבי העיר.

סיפורים רבים התחלפו על טוב ליבו ומידת הכנסת אורחים שלו. פעם בעת אסיפת רבנים חשובה שהתקיימה בביתו נכנס לפתע עובר אורח עני שביקש מעט אוכל ומים. הרב עזב את אורחיו וטיפל אישית יחד עם רעייתו מרת פייגלה בעני. האכילתו והשקתו. כשעזב העני שאלה הרבנית מיהו היהודי החשוב הזה שכל כך טרחת למענו ועוד באמצע אסיפת רבנים חשובה. "אינני יודעי", השיב לו חרב, "אינני מכיר אותו אבל הוא יהודי וצריך לארח אותו כראוי".

כל אורח שבה לבית הרב ידע כי הוא רצוי ואהוב ולא פעם הרב היה מפציר בו להישאר ככל שירצה, או חומיטו להתארח שוב. פגש כל יהודי בשמחה ובחזרה ופעמים רבות ירד לרחובת של עיר כדי להכניס אורחים עניים לביתו. כך היה מתחלף בין בתי המסחר והחנויות ומתעניין בשלומם ובפרנסתם של בעלי העסקים.

חרב היה כהן ובכל פעם בחגים, כשהיה עולה לדוכן לברכת הכהנים היה מתרגש מאוד כשהגיע לפסוק "לכרך את עמו ישראל באהבה", אותו אמר בהתלהבות רבה.

כך ביטא אהבתו לתושבים היהודים שבחר בו כרב העיר ובדרשתו הראשונה לאחר שנבחר כרב, הבטיח כי בראש ובראשונה ידאג לטובתם "ויכל אחד שיבוא אלי אעשה הכל בעדו, הן בענין חפשי והן בענין הכללי".

בעניני העיר היה עשוי ללא חת ועמד על המשמר כלוחם למען ענייני הדת. תושבי העיר וגם חברי ועד הקהילה, שלא השתייכו לזרם החרדי, העריכו את הרב, הגם שהתנגדו פעמים רבות לפעולותיו, מאחר שידעו ששיקוליו הם לשם שמים בלבד.

סופר פעם על אחד מחברי ועד הקהילה, שהצביע כעד הצעת הרב ונגד עמדת סיעתו. לתדהמת הנוכחים סיפר הלה: אנכי גר בשכונת לרב ורק קיר עץ מפריד ביני לבין חדרו של חרב. בלילה האחרון שמעתי את הרב מתפלל ומבקש במשך

שעות רבות: "רבונו של עולם, הרי כולם הם ילדיך ומה בכך שיצביעו נגד רצוני, הגם שאני מתכוון לכבוד שמיים, הרי גם הם בניך אהוביך, אל נא תכעס עליהם", סיים הפרנס את דבריו ואמר: " אם תוא מתפלל כך בעד מתנגדיו, כיצד אוכל להצביע נגדו..."

הרב היה מקורב לחוגי השלטון וכפרט לראשי הצבא באזור וחזא הפעיל את קשריו לשחרורם של חיילים יהודיים בחגים. הוא שחרר גם חיילים יהודיים בכל שבת בבוקר עד לשעות הצהריים ודאג שיאכלו סעודת שבת ראויה. כך ארגן להם מטבח גדול כשר בצבא בזכות קשריו הטובים עם המפקדים. בצוואתו ביקש מבניו לשמור על כבוד הבריות, "יתדעו כי בזה הייתי זחיר מאד, חס ושלום שלא לבייש שום אדם אפילו במשחזו..."

לאחר מחלה קשה השיב הרב את נשמתו לבורא. היה זה בליל שבת (ף אדר תרצ"ח). אחר הסעודה, כשהוא יושב על כסאו הרב חש שלא בטוב ואז אמר: "רבונו של עולם, אם אתה רוצה כך, שיהיה כפי שאותה רוצה..." ונשמתו יצאה בטהרה.

בחלוותו, שהתקיימה ביום ראשון השתתפו אלפים מכל רחבי זגלמביה ולפנות ערב נטמן בבית העלמין החדש של צילז'י ובנדין. בשנת תשי"ס הועלה ארונו ארצה והוא הובא לקבורה במרומי הר הזיתים בירושלים.

בנו, הרב יצחק מאיר (איטשה מאיר) לוין זצ"ל, ראש אגודת ישראל בארץ, כיהן כשר הסעד בממשלת ישראל הראשונה.

פרוטוקול הישיבה שבה הוחלט על הקמת "התאחדות עולי בנדין" – ספטמבר 1934

Handwritten notes in Hebrew, including the title and introductory text.

החלטות

ישיבת ועד הזמני של התאחדות עולי בנדין בתל אביב שנתקיימה במוצאי יום טוב ראשון של חג הסוכות תרצ"ה בבית החי שוהם. נכחו: שהם, המפל, רייך, ליוור שבתאי, טונבום מ.י., סונטשב, גרייצר, מטל, והאורח מר א. ליוור מבנדין.

1. לארגן את "התאחדות עולי בנדין" שנמצאים בתיא ובארץ ישראל כלה, לשם המשכת עזרה חמרית ורוחנית לחבריה, ולעולים החדשים מבנדין.
2. לעזור לחבנדינאים לעלייתם לארץ ישראל.

נבחר ועד של חמישה חברים, שעליו הוטל להוציא לפועל את הנייל. ואלו הם: יו"ר: שהם, מזכיר: מטל, גזבר: המפל, חברי הוועד: גרייצר, ש. ליוור, רייך.

3. למסור מודעה לעיתונים בדבר הרגיסטרציה: התברים מטל וליוור צריכים לעמוד בראש הרגיסטרציה.
4. לאסוף סכומים חד-פעמיים להון-היסוד של ההתאחדות, ונם לנכות מס חדשי תמידיו לכל חבר וחבר.

הנוכחים חתמו

Handwritten signatures and names of participants.

מודעה
כל יוצאי בנדין והעולים החדשים מבנדין מתבקשים לטובתם להרשם ב"התאחדות עולי בנדין" במלון "שטרנפלד" לילנבלום 7 במשך 10 ימים משעה 8-7 בערב.

ברוך מייסטר לאגר-אלטסטר - זקן המחנה סאת : אברהם גרין

האחד: ביום שבת אחד חירטו מהעבודה, עמדנו לספירה במגרש המסדרים והתברר שחסר אדם. אחרי כמה שעות של עמדה במגרש הודיעו שברח אדם מהחדר (Stube) שלי. למחרת, ביום ראשון, יום שלא יוצאים לעבודה, כל אנשי החדר שלנו נעמדו ב 25 מלקות על הישבן הגלוי. המקובל היה שהנענש נשכב על כסא או על מתקן מיוחד, מוריד את המכנסיים, שמים מנבת רטובה על הישבן הגלוי, ושני הלאגר - קאפוס מכטינגר ומוך - מכים ואילו הנענש חייב לספור. בחדר שלנו היו, בין היתר, שלושה בחורים צעירים בני 16, אני נכללתי ביניהם. כשהגיע תורנו לקח ברוך מייסטר את ספירת המכות על עצמו והתוצאה היתה שכל אחד מאתנו קיבל רק 8-9 מכות.

מקרה שני: הבאתי מהעבודה ככר לחם עגולה קטנה (כ- 3/4 ק"ג) שהיתה מיועדת לעזור לדוד שלי. את ככר הלחם שפתי על הבטן ובשער הכניסה נתפסתי. אחד הקאפוס הביא אותי למשרד של מייסטר. חיכתי כחצי שעה כשאני רועד מפחד. ברוך מייסטר נכנס, הסתכל עלי במין רחמנות ושאל אותי אם הבאתי את הלחם לשם מסחרו (במחנה היו שעסקו במסחר של לחם, סיגריות ועוד). עניתי שהבאתי את הלחם למען עצמי. "ואם כך שב כאן ותאכל את הלחם עד הסוף", פסק מייסטר. הקאפו הביא לי מים ואני אכלתי במאמץ גדול את כל הלחם, למרות שלא הייתי רעב כי בעבודה קבלתי אוכל מהמנהלים הגרמנים. חיכינו עד שמייסטר חזר וכשהקאפו דיווח לו שאכלתי את כל הלחם, קבלתי ממנו טפיחה על השכם ושחררתי.

ביום בו הועברנו מטרקסטט למחנה הריכוז פינפטייכו התקיים מסדר בנוכחות המפקדים הגרמנים שמסרו אותנו, אנשי קבוצת TOD, והגרמנים המקבלים אותנו, אנשי SS. מייסטר ניהל את המסדר בצורה כה מרשימה עד שגם הגרמנים נעמדו דום. אכן ברוך מייסטר לא היה רק Lager Ältester, הוא היה גם אדם - א מעטש. כך הוא ישאר בזכרוננו.

כשבילטו, האנשים שעברו את השואה במחנות עבודה ובמחנות ריכוז שונים המונחים: קאפו (Kapo), ובעלי תפקידים נוספים בלוק אלטסטר (Blak Ältester), לאגר אלטסטר (Lager Ältester), ועוד בעלי תפקידים מסוג זה, מעוררים חלחלה ושאת נפש. במיוחד כשאנחנו נזכרים בחתונותם כלפי האסירים בכלל וכלפי כל אחד מאתנו בפרט. יחד עם זאת עלינו לזכור בחיוב את אלה שהתנהגותם כלפינו, במחנות העבודה, מחנות רכוז ומחנות השמדה, היתה אנושית.

ברוך מייסטר, איש בשאטב Chirzanow, היה Lager Ältester במחנה מחנות האחרון בהם היה ספורט שולח (Sport Schule), מחנה שאנשיו לא יצאו לצעות מוות, אלא נשארו בו עד שחרורם ל"י הצבא הסובייטי. איני יודע אם מעשה זה צריך לזקוף לזכותו, אבל אין ספק שהיתה לו השפעה לא מבוטלת במהלך זה. ברצוני לספר על ברוך מייסטר כ- Lager Ältester במחנה מרקסטטט שבשלוות החתונות, אחד ממחנות העבודה הגדולים ביותר אשר במחנות 1943 מנה כ- 7000 אסירים יהודיים, אשר הועסקו במפעל סרופ לייצור תותחים. אני וצעירים נוספים מצילדוי נלקחנו לדולא (מחנה מעבר) בסוסטוביץ ב- 16.2.43 ולאחר יומיים הועברנו ב- 18.2.43 כ- 200 איש ברכבת אזרחית עם שמירה צבאית למחנה מרקסטטט.

הגענו למחנה בלילה, והועמדנו על מגרש המסדרים Apel Platz כשכל אחד מאתנו שומר על חבילה קטנה של בגדים שהביא מהבית. מסביבנו רחשו קאפוס למיניהם, שקבלו את פנינו בגסות רוח ובציניות. "ייעד עתה אכלתם אוונים צלויים בבית...?" וביטויים נוספים). אם מישוה הזכיר לקאפו שהוא מכיר אותנו מהבית "זכחי" בתגובה למכות, מאחר ו"יאן אנו לא חכרים", יותר משעה עמדנו, בלילה טושלו, רועדים מקור ומפחד הקאפוס עד שהגיע ברוך מייסטר, איש מרשים במעיל עור ארוך ובנעלי עור גבוהות. עם הגעתו כל הקאפוס זזו הצידה ומייסטר הציג את עצמו כזקן המחנה ודיבר בפנינו כחמש דקות בלבד, אבל דברים מעטים אלו הספיקו כדי להרגיענו. הוא אמר לנו שהגענו למחנה עבודה יהודי ועלינו לשמור על שלושה כללים עיקריים:

1. ללכת לעבודה, לעבוד ולא להתחמק.
 2. לשמור על ניקיון; נקיון אישי, נקיון חדר הסגורים והסביבה.
 3. לא לגנוב אחד מחשני את מנת הלחם - סולם חיים מאותה מנה.
- "ואם תשמרו על כללים אלה, יש סיכויים לעבור את התקופה הקשה ולהשאיר בחיכם", אמר לנו בסיום דבריו. עלי לציין ששלושת הכללים האלה בדרך כלל נשמרו ומרקשטט היה מחנה נקי ומטופח, הנקי מכל המחנות שהייתי בהם.

ועתה שני סיפורים אישיים על ברוך מייסטר.

לפני שהמסך יורד
אנו מנציחים את זכרונותיהם של ניצולי השואה - בוידאו פרייקט משותף לדורות ההמשך, יד לזהב"ה, עיריית ת"א ויד ושם
צלם ומראיין מתנדבים יגיעו לביתכם ויצלמו אתכם מספרים את קורותיכם
למען הדורות הבאים
המטעניים נא למנות לדורות החמשך: dorot_hemshech@walla.com
לעיריית ת"א ישו ניהן לפנות בטל: 03-5440449

פגישה עם מרדכי אנילביץ

מאת : רחל שורץ - רוזנקר

אנחנו החלטנו להיות בקשר מתמיד עמו וכאשר נקבל סימן נתחיל במגנב אחד בכל הערים. התכנית נשמעה מבטיחה אבל לצערנו היא לא הוגשמה. הגרמנים הפתיעו אותנו בנירשנים למחנות כך שרק חלק מאתנו נותר בחיים. מה שלי וותר. זו הפגישה עם מרדכי אנילביץ ודמותו שתלוה אותי לכל החיים.

יש רגעים בחיי אדם, אותם לא ישכח לעולם. אנו, ששרדנו את השואה אולי ננסים, חייבים לזכור את אחינו שנספו.

שנת 1942 בעיר בנדן. אני זוכרת חדר קטן אצל עדה נויפלד. אנחנו יושבים בצפיפות על המיטה, על השולחן, ובכל מקום בו אפשר להידחק. מסביבנו היו ספרים, מחברות, כלי כתיבה, כאילו למדנו. פני כל הנוכחים היו מופנים למרדכי אנילביץ שבא לבקר בבנדן. הוא ספר על ורשה, על הנוער המנסה בכל דרך אפשרית לחשיג נשק תוך סכנת נפשות, ספר על וילנה, על הפרטיזנים, ועל עזרתו של הצבא האדום. דברים עליהם רק יכולנו לחלום.

הוא הביט בכל אחד מאתנו, מבטו המוקב וקולו העידו כי הוא מנהיג אמיתי הוא ספר גם על קילצה שם יש פרטיזנים אליהם אפשר להצטרף. זאת החלטה קשה. התלפנו בינינו מבטים.

אדנה פסחון, היתה הראשונה שאמרה שצריך להצטרף לצבא האדום ולנקום והיא באמת הייתה הראשונה שנהרגה באזור צ'ינסטובה כאשר נסתה להעביר נשק. מלבדה, איש מאתנו לא חזר לברוח ליערות, אך מלנו החלטנו להשיג נשק ולחשאר במקום. אספנו כסף ע"י כך שהוצאנו מביתנו את כל שאפשר היה למכור לסרלנים, ללא ידיעת הורינו.

מרדכי יצא לצ'ינסטובה, שם ציפו למואו. מאחד ומראחו היה מראה ארוך, הדבר אפשר לו להסתובב באופן חופשי.

ניצח ברהה החקלאית בשרידיקה 1942 - 1943
בחה זו התאספו מרדכי אנילביץ בעת ביקורו בוגלמביה

מסע למחוזות זגלמביה

אבא סוגר מעגל

מאת : אילה אבידב (שליזנגר- ווייזיק)

האנדרטה בככר ועטרה בסרטים בצבעי שני הלאומים כחול- לבן ואדום, הטקס נפתח בצפיפת רבבות שהעבירה רעד בכולנו וסימלה, אולי יותר מהכל, את הסיבה בגללה התכנסנו דווקא במקום הזה. במקום שנקרא "קמיונקח" - גטו בנדן, לשם קובצו וצופפו את היהודים ומשם נשלחו ברכבות המשא אל הכיזתם. במקום נמצא גם תבונקר של המחנתרת היהודית, אליו נקבצו חברי תנועת הנוער שהיו את עיקר הכוח הלוחם של המחנתרת היהודית. שם רבים מהם מצאו את מותם בימי איוסט 1943 ימי חיסול הגטו.

מכובדי העיר והמחוז, הקונסול הישראלי בפולין ואנשי ארגוננו נשאו דברים בשפה הפולנית ובשפה העברית. בין הלאומים הושמעו קטעי נגינה וקטעי פרזות ושירה. בסיומו של הטקס הונחו זרי פרחים בשלל צבעים.

השתתפו גם במספר טקסים נוספים, בתפילת קדיש בבית הקברות שבצילדז, בקבלת פנים אצל ראש עיריית בנדן, קבלת פנים במזאון העיר, משם עברנו למקום בו עמד בית הכנסת הגדול, לכנסית, לבית הספר פירסטנברג, לבית הקברות חישן (פרדומציה) וללוח הזיכרון שנמצא על קיר בית המילדות. לא נותר לנו אלא לומר תודה לכל אלה שעשו ועושים במלאכה בישראל ובפולין כדי שאנו, בני דורות ההמשך, נוכל להמשיך ולהגיע א לאותם המקומות.

נסענו לפולין תפעם למטרה עיקרית אחת: להיות יחד עם אבא בטקס חנוכת האנדרטה בכיכר גיבורי הגטו בבנדן. נוכחותו במקום זה הייתה מעין סגירת מעגל. הוא חזר אל המקום ממנו נשלחה רוב משפחתו למשרפות באושוויץ. לאבי המלווה כאשתו, בתו ושלושת נכדותיו היה זה מעמד שלא יישכח ואשר ממחיש יותר מכל את אמונתו: "שעם כל העצב הנוראי ותגעועוים החזקים למשפחה שהושמדה - אנחנו ניצחוני! אנחנו פה על אפם והרונם של הנאצים!"

מנחם טקס
חניכת האנדרטה
בנדן

המסע המופלא

מאת: רחל בהן (ויצמן)

לחברי הקבוצה הנפלאה,

היינו במסע מופלא למחוזות ילדות, מסע של שורשים, ומסע למחוזות הזוועה של בירקטאו ומחנה הריכוז באושוויץ.

עבורי היתה זו הנסייעת השניה ומרגש במיוחד עבורי היה חניקור בקבר אבי בבית הקברות בצילדז.

אריאל יהלומי דאג לכל הפרטים ועשה זאת ללא זופי. הדאגה לכל החברים, האוירה הטובה החמה וחיידיות ששרתה במהלך המסע, הידע ההיסטורי המעמיק, הגישה האנושית בכל רגע במסע מאפיינים את דרך עבודתו המבורכת של יהלומי.

ישר כח לאריאל יהלומי ואיחולים כנים להמשך דרכו המבורכת, דרך שהיא מצוה גדולה.

ראוי לציון מיוחד אברהם גרין, דייר ארגון יוצאי זגלמביה, אשר ייצג אותנו בכבוד רב במלים ראויות בכל הטקסים של גלוי האנדרטאות וכן באמירת קדיש ופרקי תהילים.

ואחרונים אך חשובים הם חברי הקבוצה, 3 חדרות, חורים בניס ובנות, נכדים ונכדות, אשר נתנו לי באופן אישי יחס חם ומרגש, אוחד ותומך, ורק העצימו את חווית הביקור.

שנה חדשה בפתח, שנה של אופטימיות זהירה ותקווה שאנחנו עושים את חדברים נכונה, שנה של חזון ואולי שינוי במישור הלאומי.

שנה טובה בבדיאות טובה לכל חברי הקבוצה ובני משפחותיהם, ליוצאי זגלמביה באשר הם ולכל בית ישראל.

מהיכן אנו באים ולאן פנינו מועדות

אורית דייגי- אפשטיין

נכדתם של תושיה (לבית גוטמן) ושלום הרצברג מבנדן

כדרך שלישי לציוולי שואה תמיד רציית לבקר בפולין. לא הצטרפתי לביקור בפולין שערך בית ספרי, משום שרציית לנסוע למסע בעל טפך אישי. פולין עבורי אינה רק ביקור במחנות השמדה וטקסי זכרון. פולין עבורי היא מספת זכרונות של חיי קהילה יהודית תוססת.

סבי וסבתי לא רצו כמשך שנים לנסוע לפולין מפני שהם רצו לנצור את זכרונות נעוריהם היפים. אולי היה זה גם מפני שלא רצו לחוות את מה שחווה אחיה של סבתי, דב גוטמן. דב ספר כי לפני המלחמה כאשר היה פוסע לאיטו ברחובת הראשי של העיר לא היתה עוברת שניה מבלי שהיה פוגש במסר והיה מכרכו לשלום בהנפת סביש. לאחר המלחמה חזר דב לרחובות בנדן, והלך מתחילת הרחוב עד סופו מבלי שפגש ולי פרצוף סוכר אחד.

משהחלטה סבתי לנסוע לפולין, חשתי כי הדמנות זו עלי לנצל, שהרי בתים שהיו חדשים לפני שנים וכעת עומדים מעליבתם אינם יכולים לספר למבקר על החיים שמילאו אותם. כמו הבית שבו סבתי בלטה רגעים מאושרים. הביקור בבנדן החייה עבורי את נעוריהם של סבי וסבתי. חשוב היה לי לראות היכן התגוררו, היכן ניצב הבית בו התגוררו בני משפחת גוטמן, שבו לקריאת הדוור המבשר על מכתב ליוגוסףי חופיש בכל חלון ראשים של גוטמנים, היכן היו מוסגי תפנות הקטת של משפחת סבי, כיצד נראית ככר ה-3 במאי בה זקלמה סבתי מחנים לאומיים וכמובן את הגימנסיה העברית על שם פירסטנברג. התודעת לחיי הקהילה התוססים של בנדן של לפני המלחמה העצימו את הרגשות האובדו והכאב.

הביקור במסגרת טאורגנט וטקסי הזכרון המכובדים שאורגנו על ידי נציגי ארגון יוצאי זגלמביה ורגישותו ונעם הליכותיו של מדריך הקבוצה, סר אריאל יהלומי, היו חלק בלתי נפרד מהצלחת המסע.

בשלוש השנים האחרונות אני מתגוררת עם בעלי בלונדון. בשבועות שקדמו לנסייעתי לפולין התייבטנו בשאלה האם וסתי ברוצוננו לשוב לארץ. הביקור בפולין חקל עלי את קבלת ההחלטה לחזור.

העם היהודי זקוק לקיומה של מדינת ישראל ועל כולנו ליטול חלק בבנייתה, לנו ולדורות הבאים.

התחברות לשורשים

מאת : אורד גלבנד

רשמים מסמך לפולין של משפחה: גלבנד, פיינגבוים ולוסטיגר

גדלנו והתחכנו על סיפורי בנדין, ולברום וסוסנוביץ. שמענו על החוויה הימיימית, על הנוף, חי התרבות והקחייל טרם המלחמה. זכורני כאשר דברו ההורים על אותם ערים ועיירות של פעם היתה בקולם ערגה רבה אך מה שחיה והתרחש עם פרוץ המלחמה, התלאות והסבל הם מלהזכיר. גדלנו בתקופה שבה לא ניתן היה לצאת ולסייר ברחבי פולין על מנת לראות ולהתרשם ממראח עיניים, תקופה שבה רוב רובם של ניצולי השואה לא דברו ולא ספרו על האסון והאבדן האישי והלאומי בכחית העבר מאחורי וחתידי לפנינו ולשם מצעדות פנינו.

אנו מכים על חטא, על חוסר הידע והמידע שאותו יכולנו לקבל מחורינו באופן ובצורה האוטנטית ביותר ולא קבלנו, כמו גם על שלא השכלנו להבין את חקושי בעמידה הנוספת למול התופת בזמן שהיו צריכים לעמוד ולספר. כך צמחו והיינו לבני דור שני, חקמנו משפחות וגדלנו את בני הדור השלישי לניצולי השואה.

בשנים האחרונות כשילדינו החלו להתעניין ולצאת למסע שורשים בפולין נשאלנו שאלות ולא ידענו לענות עליהן. תבנו מה רב החסר. לצערנו הרב, לא נותר את מי לשאול כי הורינו זייל הלכו לעולמם.

ומגו שנים רבות אנו חולמים ומדברים על האפשרות למסע שורשים משותף של בני דור שני ושלישי למשפחות גלבנד, פיינגבוים ולוסטיגר מבנדין, ולברום וסוסנוביץ. תמיד היו סיבות ותירוצים לאי ביצוע המסע וכך חלמו השנים, שנה אחרת אומץ (נאמן נדרש אומץ) והתכנסנו תוך הכרזה על מועד יציאה למסע שורשים משפחתי. המועד שנקבע היה אמצע מאי 2005.

למסע התקבצו שבעה צאצאים לבית משפחות גלבנד ולוסטיגר ושלושה לבית משפחת פיינגבוים.

כבר בהיערכות לקראת המסע נחשפנו ולמדנו על מידע חדש ורב ערך כמו הקשר המורכב והמסונף של כל המשפחה; העובדה שסבא רבא שמואל אברהם גלבנד, סבא יונה (יונתן) גלבנד וסבתא בלימה (לבית נייפלד), תודו אלתר גלבנד ואשתו שרה (לבית הסנברג) וילדיהם נספו באושוויץ.

לי אישית מסע זה היה השלישי במספר, ולמרות זאת החתרגשות והציפיות רבות ומטונות; להיות עם כל המשפחה, להיות עם בני בכורי, שי, חייל בצבא חגנה לישראל, נין לבלימה ויונה גלבנד ולאלתר חיים ודבורה לוסטיגר, יחד על אדמת פולין סמוג דם אבותינו, זה כשלאצמו מרגש ביותר.

בבית הקברות בצילדוי, היינו אמורים לאתר את קברה של דבורה פיינגבוים אחותו הקטנה של מוניק שנחרגה בתאונת דרכים בחיותה ילדה קטנה. לנו, בני משפחת גלבנד לא היתה כל ציפיה, כבר בחכנות למסע בדקנו את רשימות הקברים במקום ולא היה רישום על בני משפחת גלבנד.

התפרסט בבית הקברות כדי לאתר את הקבר. הרבה מאד מצבות עומדות על כף ללא פגע אך יש גם כאלו שנפגמו, נתצו, הופלו לקרקע ולא ניתנת לזיהוי.

עמדתי בכניסה ושוחחתי עם יהודי תושב העיר קטוביץ האחראי על שימור האתר. היו בדין רשימות של בית הקברות הזה ובית הקברות בסוסנוביץ. הדבר משך את תשומת לבי ובקשתי לעיין בחן מתוך תקווה שמא אצליח לאתר רישום של סבא רבא מצד אמא, על שמו אני נקרא. האכזבה היתה רבה. לא נמצא כל זכר למשפחה ברשומים.

התחלתי לרדת לכיוון חלקו האחורי של בית הקברות, מקום אליו פנו יתר בני המשפחה בחפשים אחר הקבר של דבורה פיינגבוים.

בעודי צועד לעבר המקום, שמעתי את בני שי צועק: "אבא, אבא מצאתי גלבנד. בוא מהר". רצתי במחירות לעבר המקום שם עמד שי כשלבי פתם בחזקה. בני הצביע על מצבת שלטח לחלוטין ללא כל פגע ובח רשום:

דבורה בת יואל אשת שמואל אברהם גלבנד.

ההפתעה היתה רבה. ההתרגשות היתה גדולה. עמדנו שם מולנו ולא יכולנו להוציא הגה. המומים וממולבלים, קוראים שוב ושוב את הכתוב ולא מאמינים. נמננו שוב ושוב במצבה על מנת לחוש את המציאות.

לבסוף לא יסלתי, הבכי נאגר בתוך תוכי. רציתי להתפרץ לבכות בקול רם, אך לא יסלתי, לא יצא. היה עצור בפנים חזק.

שי חבק אותי ושאל: "אבא, של מי הקבר? תקרא. תראה. כתוב גלבנד. זה בידיד שלי" ואני ערדי המום מביט במצבה ואומר: "כן, שי, זו המצבה של סבתא רבא שלי, אמא של סבא שלי".

זה היה בשבילי שיאו של המסע והיבור לשורשים שלי מחמאה ה-18. שי לא ידע את נפשו. הוא רץ והתרוצץ וחייש עם מה ואיך לנקות את המצבה וכלו חית נרגש. לאט לאט חזרנו לעצמנו ואז הוצאנו נרות נשמת, הדלקנו ואמרנו פרקי תהילים.

בעודנו מתרגשים מגודל האירוע, נשמעה צעקה נוספת, הפעם של שי: "סבתא, מצאתי. הנה המצבה של דבורה פיינגבוים אחות של סבא".

דברים שנתקו לי לך אפייה טקס חנוכה האנדרטה

לפיכך הכאן ספנדין.

כבר לא כל כך שונה
אך אחד לא אמר שאני שונה, אבל משהו בפנים: רק לי יש סבא וסבתא עם כתובת קעקע על חיד ולכולם יש סבא וסבתא שאוכלים נחתן או מלוח.
אבל לא נורא, בסוף כולם באים לפולין, זה, זה טבעי! זה חלק מהחברה!
אני גאה להיות פה! פנים שלישית שלי פה!
אני פה עם סבא וסבתא והאחיות שלי ואמא שלי!

זה טבעי בשבילי
אולי אנשים אחרים אומרים "למה את לא טסה לאיטליה או לספרד בחופש שלפני הצבא?"

אבל בשבילי אין מקום אחר!
אם אני רוצה לבדוק מי אני ולהיות עם המשפחה שלי אני אחזור לפולין:
זה מה שטוב שהאנדרטה הזו פה!

בשבילי זה טוב, כי אני יכולה להגיד שאח של סבא שלי היה כאן, סבא שלי היה כאן. ואנשים אחרים, שלא דווקא מרגישים ככה יכולים לבוא ולראות משהו! זה מוחשי!

אנשים שלא דווקא מכירים את ההיסטוריה, או שאין להם משפחה יכולים לבוא ולראות ולהרגיש אנשים צריכים את זה!
זו הסיבה שאנשים נוסעים תמיד לאושוויץ, לטרבלינקה. עכשיו חם יבואו גם לבנדין!

זה, זה יהיה טבעי בשביל כולם!
אז תודה רבה לכולם שבאתם!
תודה לסבא וסבתא

שלום.
אני לילך אבידב, הנכדה של חנקה ווירניק מסוסנוביץ ויומק בנימין שלזינגר מבנדין.

הציעו אותי, כל כך הרבה פעמים בכל כך הרבה אירועים, כיהודר השלישי של יוצאי זנלמביה, שזת מה שאני, זה מה שאני רגילה.

ככה נולדתי, ככה גדלתי וזו אני!
אני דור שלישי. זה הדבר הכי נורמלי שאני יכולה לחשוב עליו.

בשבילי מולם דור שלישי: אחיות שלי, חברים שלי מהארגון. חשבתי שכולם הם דור שלישי ליוצאי זנלמביה או יוצאי השואה.

חשבתי, וזה היה לי נורמלי, וככה גדלתי...
עד שהגעתי לכתה חי כשעשיתי עבודה אישית על השואה וכולם עשו על דיסני או על הפרחים ואני עשיתי על השואה! עשיתי סקר בכתה. מי דור שלישי והסתבר שרק שתיים מתוך שלושים.

היה לי מאד מוזר אבל המשכתי הלאה...
בכתה ז', בקי ז' לחי נסעתי לטיול הראשון שלי לפולין.

זה טבעי בשבילי, אחיות שלי עשו זאת לפני, עכשיו גם תורי לנסוע לפולין עם סבא וסבתא.

טיול בת המצווה שלי היה לפולין.
טיול בת המצווה של חברות שלי לצרפת לידו דיסני...
לא נורא מסשיכים חלצה!

בתיכון כולם נוסעים לפולין, זה טבעי...
אני לא מכירה משהו אחר!
אם בשביל כולם פולין זה משהו בהיסטוריה, ששה מיליון יהודים, בנות בסוף.

בשבילי - זו המשפחה שלי, זה העבר שלי!
נדלתי עם סבתא וסבא פולניים, עם אמא פולניה, אני לא מכירה משהו אחר! אבל כשגדלתי ראיתי שאנשים נוכים ביום הזיכרון, הם לומדים על זה בכתה, הם חולכים לטקסים, לטיולים... לאט לאט הם גם מרגישים מחוברים ואני

לחיות עד כלות / יהודית צור

"לחיות עד כלות" הוא סיפורה המרגש והמופלא של יהודית (אידויה) לונקה צור משלויה שגורשה עם משפחתה לבנדין, מקום הולדתה של אמה. הספר מספר את קורותיה בגטו, החוה החקלאית שהוקמה מחוץ לעיר, הגירוש, אושוויץ על כל מוראותיו ועד לשחרור יחד עם בעלה לעתיד צבי צור והעליה לישראל ב"בריחה".

סיפור קורותיה של יהודית ניצולת אושוויץ, כפי שעולה מרישומיה מצביע על ימים נוראים אותן חוותה. היא יועדה פעמים רבות בסלקציות להמתה בגו ואף הגיעה עד הקרמטוריום, ניצלה ונותרה בחיים ועוד שם גמלה בלמה, שכאשר תצא מהתופת תספר לכולם את מה שהיה שם.

ואכן, את שהתרחש שם ומה שעבר עליה בשנים הנוראות ההן היא העלתה על הכתב בתיאור שורה של דמויות, בנות חברות, נשים טובות ולחיפך, שעשתה אתן את השנים הקשות והנוראות החל מהחווה החקלאית, הגטו והגיהנום ששמו אושוויץ. דמויות כהינציקה, ריבצה, מריה, סטאשקה, מנצי ועוד, שרובן הגדול לא אבדו צלם אנוש ותודות לכמה מהן ניצלה מהסלקציות ומתאי הגזים.

בספר משולבים פרקים מסיפור חייו של בעלה צבי צור (קרטלון) בשנים הנוראות ההן כשהגיע עם הוריו כתינוק לבנדין. ימי נעוריו עברו בחוה החקלאית, מוראות הגטו ואושוויץ, מצעד המוות ועד הנצלו ממות בטוח כ"ינץ" אקורדיון.

יהודית רשמה את יסוריה הנוראים במקום מגוריה קרית טבעון, שם הקימה

משפחה יחד עם בעלה צבי צור, אך לא הספיקה למסמם. היא נפטרה, חולה וחלשה לפני ארבע שנים. ספרה הובא לדפוס כלשונוה ללא תיקונים ע"י בני משפחתה. את האיורים והגרפיקה לספר הכין בנה של יהודית - אביוה צור.

א. ולגר

מידע שוטף

דמי חבר

הפעילות הרבה של הארגון מחייבת הוצאות כספיות בלתי מבוטלות. הכיסוי הכספי העיקרי בא מדמי חבר העומדים השנה על 130 ש"ח. אנו מבקשים מכל חבר שטרם שילם את דמי החבר לעשות זאת בהקדם. את דמי החבר ניתן לשלם:

- א. ישירות לחשבון הבנק - בנק לאומי - בת ים - סניף 861 - לזכות "ארגון יוצאי זגלמביה" מס. חשבון - 33938/34. המשלם בדרך זו מתבקש לרשום את שמו וכתובתו כדי שנדע למי ולאן לשלוח קבלה.
- א.א. באולם הארגון (רח' פרישמן 23 ת"א) הפתוח בימי ד' אחר-י"צ.
- א.א.א. סלה הוברפלד - יהודה הנשיא 5, רמת-גן, 52376. טל: 6194390 - 03
- א.א.א. יצחק טורנר - אחד העם 79, תל-אביב. טל: 6852213 - 03
- א.א.א. הדסה קנטור - רמת-גן. טל: 6775605 - 03
- א.א.א. שלמה גראור - חיפה. טל: 8360960 - 04
- א.א.א. צבי לנדאו - ת.ד. 4120, בת-ים, 59395. טל: 5067337 - 03

חברי ארגון רבים טרם שלמו את דמי החבר לשנה זו. למרות זאת אנו ממשיכים במאמצינו להציג את העלון שבידיכם ולהפיץ אותו בין כל חברי הארגון, דבר שעולה כסף רב. אנא, שלמו את דמי החבר כדי שנוכל להמשיך בפעילות החשובה של הארגון קיומו של הארגון תלוי גם בכס.

ביקור במחיאון החדש ביד ושם

אנו מתכננים ביקור מאורגן של יוצאי זגלמביה לדורותיהם ביד ושם ביום רביעי כ"ג בתשרי ה-26 באוקטובר 2005

בתכנית:	
10:00	התכנסות במרכז הלימודי שהוקם בתרומת משפחה סקורה
10:30	סידור מיוחד במחיאון החדש
	בית הכנסת
12:00	הפסקה
13:00	יד לילד
13:30	בקעת הקהילות
	הביקור אמור להסתיים בסביבות השעה (X) 14:

אטיובוס יצא מהחנת רמבת אדלורדוב בת"א בשעה 08:30 להסעה מאורגן הצפון יש לתאם עם הנהלת הארגון בחיפה. אנא, הרשמי בהקדם כדי שנוכל להיערך בהתאם. לפרטים נוספים והרשמה ניתן לפנות ל: שמשון שמבך. טלפון 5469888 - 052, דוא"ל j_shimshon@hotmail.com

הנצחות אישיות

אנו מזכירים כי במרחף ההנצחה שביד הזכרון במדיעין נותרו עדיין מקומות להנצחה אישית של בני המשפחה שנספו בשואה. הנצחת שורה אחת תרוטה כשיש שחור עולה \$150. המבקשים להנציח את יקיריהם יפנו לאולם הארגון הפתוח מדי יום רביעי בערב וימלאו טופס עם הפרטים הדרושים.

ט' באב תשס"ה

משמח היה לראות את הדורות הצעירים בקהל שבא ביום תשעה באב לבית הקברות בגחלת יצחק, ליארצייט של יוצאי זגלמביה. הורינו הציבו במקום יד לזכרם של בני משפחותיהם שאין להם מקום קבורה. לכאן אנו מגיעים מדי שנה, בני כל הדורות, לטקס זכרון. במקום זה, יד הזיכרון הראשון שהוקמה ליהדות זגלמביה, רציתי להביע מספר מילים של תודה והערכה. לחורים שלט - על שחינכו אותנו להכיר ולזכור את המורשת, שפתחו לנו צוהר אל העבר הסמואר של קהילת יהודי זגלמביה על כל זרמיה וגוניה ועל שחשפו בפנינו את עברם. לראשי הארגון בעבר ובהווה - על שלא נחו ולא שקטו עד שהוצבו הן בארצנו והן בזגלמביה מצבות ואנדרטאות. אומנם הן תזכורת של אבן וברזל, אך מעידות על שהיה שם; על החיים שלפני ועל מה שהתחילל בזמן המלחמה. ומכאן, 62 שנים לאחר חיסול גטאות זגלמביה, אנונו מנטיחים לבס - לעולם לא נשכח ולא ניתן שישכחו את היהדות חיפה הזו, יהדות זגלמביה, שאנו גאים להיות צאצאיה.

אילה אבידב - לבית שלינגר מבגדין וירניק מסוסנוביץ.

מהפכת האינטרנט והדור השלישי

מזה זמן רב שוקדים בארגון יוצאי זגלמביה על שילוב צעירים בני דורות ההמשך בפעילות הארגון. בני הדור השני פועלים בכל התחומים וכעת הגיע הזמן לשלב את בני הדור השלישי בעשייה.

במסגרת זו וכחלק ממאמצים אלו נעשה ניסיון למיחשוב בארגון. נקנה מחשב לאולם הארגון בתל-אביב ונתת לקחו על עצמם חברים מהדור השלישי לבנות אתר אינטרנט ליוצאי זגלמביה. בראש מהפכת האינטרנט עומדים שני הצעירים המוכשרים איתמר שרת וצחי באום.

המעוניינים ליטול חלק בפרויקט האינטרנט בתחומים הבאים: עיצוב, תוכנות, כתיבה, צילום וכל דבר אשר יטול לתרום למלאכת הקמת האתר. אנא, צרו קשר עם

איתמר שרת טל: 0545887338 fantastic120@gmail.com
או אביעד סמיר טל: 0524764305 aviad621@hotmail.com

Z Kalendarza Żorskiego 2005

Przy szabasowych świecach

W piątek, 10 września 2004 w Muzeum Miejskim odbył się Wieczór kultury żydowskiej. Imprezę poprzedziła dzień wcześniej projekcja nagrodzonego Oscarem filmu fabularnego "Nigdzie w Afryce". Jest to ekranizacja autobiograficznej powieści Stefanie Zweig, której ojciec, Walter, urodził się w Żorach na początku XX wieku, w rodzinie niemieckich Żydów.

Po południu tłum ludzi zebrał się na cmentarzu żydowskim w dzielnicy Kleszczówka. Przyszli popatrzeć na ceremonię odmawiania modlitwy za zmarłych (kadisz). Prowadził ją Aleksander Moldauer, wiceszef katowickiego oddziału Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Żydów w Polsce. Uczestnicy spotkania najpierw zapalili znicze, a potem modlili się na grobie rabina Wolfa Wisniza z Gliwic. Zmarł on w Żorach 14.01.1823 roku i tu został pochowany. Modlitwa na żorskim kirkucie była pierwszą od 1938 roku kiedy odbył się tam ostatni pogrzeb.

Następnie w westybulu Miejskiego Ośrodka Kultury dyskutowano na temat odnowienia żorskiego kirkutu. Cmentarz ten jest najstarszym w naszym mieście. Założono go na początku 1814 r. i dziś jest jedyną zachowaną żydowską nekropolią w regionie rybnicko-wodzisławskim. Zebrani twierdzili, że nekropolia powinna zostać orestaurowana, jednak miastu brakuje pieniędzy potrzebnych na ten cel. Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Żydów w Polsce również nie ma środków, ale - ma kontakty w wielu fundacjach.

Potem w sali wystawowej Muzeum Miejskiego odbył się wernisaż wystawy upamiętniającej nie istniejącą już gminę mojżeszową w Żorach.

Na ekspozycję "Opowieści o żorskich Żydach" złożyły się pamiątki po gminie żydowskiej. Można też było zobaczyć fotografie cmentarza żydowskiego wykonane przez Marzenę Mazur, oraz obrazy namalowane na kirkucie przez uczestników tegorocznego XV Międzynarodowego Pleneru Malarskiego. Nie zabrakło także dokumentów, zdjęć, książek i czasopism.

Oprócz tego na wystawie zaprezentowano judaica z

prywatnych zbiorów.

Dodatkowym elementem wystawy była prezentacja 33 czarno-białych fotografii ilustrujących pielgrzymkę chasydów-ortodoksyjnych Żydów do grobu cadyka Dawida Biedermana w Łelowie koło Koniecpola. Fotografie zostały zrobione w styczniu 2002. Po wernisażu, w zapleczonym do ostatniego miejsca westybulu odbył się koncert muzyki żydowskiej.

Na zakończenie miejsce miało spotkanie "Przy szabasowych świecach", które rozpoczęło się od zapalenia szabasowych świec. Nie zabrakło tradycyjnych potraw kuchni żydowskiej, a także macy przywiezionej z Izraela.

"Była to udana i niezwykle ciepło odebrana impreza - powiedziała p. Elżbieta Fajerman, szefowa oddziału Tow. Społ. Kult. Żydów w Polsce, stwierdzając, że ta uroczystość to m.in. piękny gest na drodze polsko-żydowskiego pojednania.

(fragm. z artykułu Jana

Delowicza)

W liście do przewodniczącego Związku Żydów Zagłębia, p. A. Greena p. Jan Delowicz pisze o dalszych planach pracy, jak:

1/ Impreza związana z obrzędami żydowskimi (np. weselem)
2/ 11 tamuz gmina obchodzi rocznicę śmierci pierwszego rabina. W tym roku przypada to w czasie wakacji, wobec czego uroczystość odbędzie się w czerwcu, aby młodzież mogła w niej uczestniczyć. Na cmentarzu odmówimy również zostanie kadisz.

3/ W lutową, kolejną rocznicę założenia miasta planuje się promocję albumu ze 150 starymi przedwojennymi pocztówkami. Zamieszczone są w albumie wspomnienia pisarki Stefanie Zweig, której pradziadek Salo i dziadek Max mieli hotel "Pod czterema lipami" przy Rynku, a jej ojciec był awokatem.

4/ W przyszłości planuje się spotkanie młodzieży żorskiej z młodzieżą Izraela. W tym celu omawia się sprawę z Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu.

Nowa książka Barbary Gruszki-Zych

"Sprawdzanie obecności" - taki tytuł ma nowy zbiór poetycki znanej polskiej poetki z Zagłębia. Jest to siódma książka jej wierszy, które tłumaczone były na angielski, francuski, czeski, niemiecki, litewski, rosyjski, węgierski, włoski, arabski.

Z recenzji: "Bardzo śmiała poezja kobieca - napisał Czesław Miłosz - przyznająca się do swojej kobiecości, czyli chłonienia świata wszystkimi zmysłami."

"Wiersze Barbary Gruszki-Zych są zawsze niespodzianką - zaznacza Marek Skwarciniak - Z tomiku na tomik coraz to inne klimaty, "tematy" i nastroje. To oryginalna cecha tej uroczej liryki."

W swoim czasie zamieściliśmy m.in. dwa piękne wiersze poetki - o ojcu i o matce. Dzisiaj

dziadek

sześć srebrnych stałówek
a każda do opisanja jednej
córki batuszki

uciekał od nich szczupły
z tęsknoty do Czeladzi
niewidocznej na mapie
przez wysokie śniegi Kurska

przykładał się żeby zapomnieć
miał żonę sześć mórg ziemi
sześcioro dzieci własnych
i sto cudzych w szkole

a przecież najchętniej
uczył mnie rosyjskiego
do końca w nim śpiewały
ich dziewczęce głosy

niestosownie wysokie
marszczone białe koszule
pod surowym krawatem
wspomnienie tamtych dłoni

na które nieustannie szukał
nazwy we wszystkich słownikach
tłumacząc mi słówka
potrzebne na lekcje

Papież Jan Paweł II na izraelskim znaczku pocztowym

Państwo Izrael jako pierwsze na świecie, emitowało po śmierci Papieża Jana Pawła II znaczek pocztowy poświęcony wspaniałej postaci tego Papieża, który, urodzony w Polsce, doszedł do najwyższego dostojenstwa i w czasie sprawowania swego urzędu przez 27 lat, włączył do swojej pracy i realizował sprawę przełamywania uprzedzeń i zblizenia w relacjach katolicko-żydowskich.

Głośne były wizyty Jana Pawła II w synagogach, które rozpoczął jeszcze jako Karol Wojtyła, arcybiskup Krakowa wizytą w synagodze na krakowskim Kazimierzu. W czasie wizyty w Wielkiej Synagodze w Rzymie w 1986 roku wypowiedział się o Żydach - starszych braciach.

Za czasów Jego zasiadania na papieskim tronie, w roku 1994 nawiązane zostały stosunki dyplomatyczne pomiędzy Watykanem i Państwem Izrael.

W marcu 2000 roku papież Jan Paweł II odwiedził Ziemię Świętą i tak jak wielu spośród nas, tradycyjnym zwyczajem, również wsunął kartkę z życzeniem do szczeliny w Ścianie Płaczu.

Poczta Państwa Izrael emitowała w maju 2005 piękny znaczek z postacią Jana Pawła II, gdy wkłada swój list między kamienie Kotel Hamaarawi.

Znaczek z Papieżem został natychmiast wykupiony w większości urzędów pocztowych w Izraelu. Można go było

jednak nabyć za zamówieniem w Usługach Filatelistycznych (Szerut Habulai). Niektórzy to uczynili i rozesłali do swoich znajomych i przyjaciół w Polsce, co adresaci przyjęli z wielką radością.

Należy wspomnieć, że nowy Papież, Benedykt XVI w odpowiedzi na tak szybką inicjatywę Izraela, zaprosił do Watykanu izraelską minister komunikacji. Załączam emitowaną w Izraelu kopertę pierwszego dnia obiegu, ze znaczkiem Papieża-Polaka.

A.Cw.

Nowa publikacja o Domu Modlitwy Mizrachi w Będzinie

artystycznymi, oraz historycznymi. Jest jedną z rzadkich tego typu monumentalnych dekoracji ściennych zachowanych do dnia dzisiejszego na terenie Polski. Jednocześnie jest materialnym świadectwem kultury żydowskiej na trwale wpisanej w historię Będzina."

Autor, Adam Szydłowski jest dziennikarzem, publicystą i działaczem społecznym, zaangażowanym w utrwalenie historycznej obecności Żydów, współzałożycielem i prezesem Zagłębiowskiego Centrum Kultury Żydowskiej z siedzibą w Będzinie. W roku bieżącym otrzymał nagrodę prezydenta miasta Będzina za działalność w zakresie ochrony kultury żydowskiej.

Z satysfakcją pisze Szydłowski: "Wiosną 2005 roku kilka osób miało okazję usłyszeć po ponad 60 latach znowu odgłosy modlitwy dobiegające z wnętrza "Mizrachi". Ponad 40 młodych, bardzo pobożnych ludzi z Izraela przez ponad 30 minut modliło się i śpiewało. Tak ta historia tego miejsca zatoczyła koło."

We wstępie napisał: "Synagoga Mizrachi" wymaga bardzo szybkiej interwencji konserwatorów sztuki sakralnej. Musimy zrobić wszystko, aby przywrócić jej dawny stan i by kolejne pokolenia mogły podziwiać jej piękno."

Książeczkę swą autor opatrzył cytata z wiersza Adama Asnyka "Do młodych": "...ale nie deptacie przeszłości ołtarzy./ choć macie sami doskonalsze wzniesić."

Jest to piękne wydanie, w lakierowanej okładce, broszura p.t. "Synagoga Mizrachi".

Autorem jest Adam Szydłowski. W poprzednim numerze naszej gazety informowaliśmy obszernie o odkryciu w Będzinie Domu Modlitwy religijnego ruchu syjonistów - Mizrachi.

Ważnym elementem tego odkrycia, abstrahując od znaczenia historycznego, są prześliczne, kolorowe obrazy na ścianach i suficie tego lokalu, który służył jako dom modlitwy. Niektóre z tych malowideł są dobrze zachowane, inne można jeszcze uratować przez prace konserwatorskie. W publikacji Adama Szydłowskiego są doskonale kolorowe fotografie, oraz mnóstwo informacji, z przeznaczeniem również dla młodego czytelnika w Polsce. Dla orientacji podajemy tytuły rozdziałów: Historia miasta (J. Kraniewski, A. Szydłowski); Tajemnica Synagogi Mizrahi; Zmowa milczenia, Kupcy na ulicy Potockiego: Cygler, czy Appelbaum, a może Wiener?; Religijny Ruch Syjonistów; Synagoga, czyli Dom Spotkań. W posłowniu autor składa podziękowanie instytucjom i osobom, które udzieliły pomocy umożliwiającej ukazanie się tej publikacji.

Na tylnej okładce zamieszczono fragment z oceny wojewódzkiego konserwatora zabytków, który stwierdza: "Będzińska polichromia cechuje się dużymi wartościami

Na łamach naszej gazety, która dociera do Żydów Zagłębia w różnych krajach świata, pragnę wyrazić podziękowanie Prezydentowi Miasta Będzina, radnym Rady Miejskiej Będzina, władzom miejskim, kierownictwu Fundacji JONA i wszystkim, którzy podali pomocną dłoń w pracach nad powstaniem Pomnika Pamięci na Placu im. Bohaterów Getta w Będzinie.

Obiekt ten, który swą wymową społeczną i moralną jest wyrazem kultury historycznej w dziele utrwalenia pamięci o ofiarach

Holocaustu, stanowi zarazem znak współpracy i przyjaźni dla wszystkich ludzi dobrej woli.

My, Żydzi Zagłębia ocaleni z hitlerowskiej pożogi, oraz nasze dzieci i wnuki, a za nimi następne pokolenia, potrafimy docenić dzieło dokonane przez władze Będzina dla uwiecznienia pamięci o mieszkańcach swego miasta, którzy w nim żyli i działali na przestrzeni blisko 500 lat.

Abraham Green
Przewodniczący Związku
Żydów Zagłębia

III DNI KULTURY ŻYDOWSKIEJ W BĘDZINIE

22 sierpnia br. zainaugurowano w Będzinie III Dni Kultury Żydowskiej, które zapoczątkowane zostały odsłonięciem na Placu Bohaterów Getta pomnika poświęconego pamięci Żydów.

W uroczystości uczestniczyła kilkudziesięciopokoleniowa delegacja Światowego Związku Żydów Zagłębia z Izraela. Dalsze obchody Dni zaplanowano na 12-16 września br. Organizatorami wrześniowych obchodów są: Urząd Miejski w Będzinie, Gmina Wyznaniowa Żydowska w Katowicach, Centrum Kultury Żydowskiej w Będzinie. Patronat nad Dniami Kultury Żydowskiej objęła ambasada Państwa Izrael w Polsce, oraz prezydent miasta Będzina, p. Radosław Baran. W programie znajdują się m.in. filmy, wizyty w niedawno odkrytym lokalu byłego Domu Modlitwy Mizrach, z zachowanymi oryginalnymi barwnymi freskami, wystawa, oraz imprezy i koncert w Teatrze Dzieci Zagłębia.

DNI KULTURY ŻYDOWSKIEJ

BĘDZIN

Już po raz trzeci w najbliższy poniedziałek zainaugurowane zostaną w mieście Dni Kultury Żydowskiej.

Podobnie jak w latach minionych, będą wydarzeniami kulturalnym dla środowiska Zagłębia oraz byłych mieszkańców Będzina związanych obecnie ze Światowym Związkiem Żydów Zagłębia – zapewnia Adam Szydłowski.

Swój udział w dniach zapowiedzieli przedstawiciele ambasady państwa Izrael oraz goście zagraniczni. W poniedziałek o godz. 12 nastąpi uroczyste odsłonięcie pomnika na Placu Bohaterów Getta Będzińskiego. Od 13 do 16 września w godzinach 12-14 i 17-18 zwiędzającym młodziepcom będzie dostępny Muzeum, 15 września o godzinie 17 w sali sesyjnej Urzędu Miejskiego w Będzinie obejrzą filmy (film „Wspomnienie z Będzina”). Następnego dnia o godz. 16 otwarta zostanie w Miejskiej Powiatowej

Mirosław Starzyński i Adam Szydłowski pokazują pamiątkowy obelisk.

wy Biblioteczce Publicznej wystawa „Kirkut – ślady przeszłości”. Także tego samego dnia o godzinie 18 w Teatrze Dzieci Zagłębia wysłuchamy koncertu zespołu Quartet Klezmer Trio. (www)

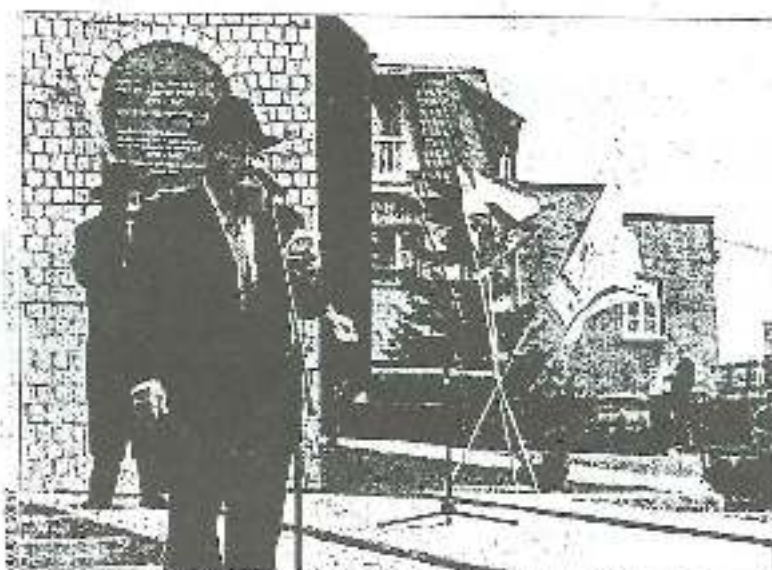
parents were Mordki-Jozef (Mordechai Yosef) Margules and Ester Rywka (Rivka) Danciger (Danziger). Leah's parents were Jankiel-Joska (Yakov Yosef) Guterman and Sura Danciger (Danziger)

If I am that Chava Margules then I would probably have had older siblings since I was born 10 years after my parents were married.

If anyone has any information about the families mentioned in this letter, or any other information that they think would be helpful, it would be most appreciated.

Thank you,
Chava

Em- mekchavo@netvision.net.il Tel.# 02-6414684 Fax-02-6411189

Rabin Zelig Avramim poprowadził modlitwy na Placu Bohaterów Getta Żydowskiego.

Z okazji Dni Kultury Żydowskiej Zagłębie odwiedzili mieszkańcy Izraela

Szalom wspomnieniom

BĘDZIN

Przyjechali z dziećmi i wnukami. Dla nas to swego pokolenia to nie było aż tak ważne przede wszystkim ze wspomnieniami. Dla kolejnych pokoleń to kawałek kultury, historii, ale i odkrycie rodzimych korzeni. Ponad 40 obywateli Izraela odwiedziło miasto, które kojarzy się im z dzieciństwa. Celem było to ocalenie mieszkańców Zagłębia

Jeszcze słyszysz ten stukot...

Charakterystycznym stukotem był paraga, który ciągnął wagon z wagonami żydowski. Rozpaczeli się wesołej uroczystości na Placu Bohaterów Getta Będzińskiego w świąteczny popołudnie w obecności Kierownika.

Jestem przekonana, że przyszła tu taka ludź, że tyle osób. Interesuje nasza przeszłość. Wiele osób ma pytania dotyczące nie tylko historii, ale i przeszłości Niemców? A to nie jest pierwsze. Młodzi Żydzi stawiali cenny opór. A kiedy w ten sposób nie można było się już obronić, wybraliśmy inną formę. Posuwaliśmy się do jak najwięcej naszych dokonań, przy-

jeżdżąc na Węgry i do Słowacji – wspomina Tula Herberg, była mieszkanica Będzina. Wspomnień nie zabrakło też nowym, bariłom wesołym pomnikiem. Z przodu przyczepiona „krematorium” było, a słońce było obudowane jest wagonem, w którym przewożono uboższe śmieci. Ludzi pomordowanych mieszkańcom oddali władze samorządowe miast Zagłębia. Były modlitwy i fragmenty wierszy o holokauście.

Będzin jest wzmiankowany. Tu, 82 lata temu był ostatni przystanek dla żydowskich mieszkańców naszego miasta. Potem był już tylko mrok. 233 polscy żydowskich obywateli. Wtedy tu, świąteczny wieczór, wróciło zaledwie 900 osób – mówił Radosław Baran, będziński prezydent.

Abym przekazać dalej

Ariel Yehalom przyjechał do Będzina od ponad dwudziestu lat. Urodził się w Zawierciu, mieszkał w Sosnowcu, był w czasie w Holokauście. Przeżył Oświęcim, a jego wieńc był dowodzony jako przewodnik po zagłębionych miejscach związanych z historią Żydów.

Na początku przyjechał tu tylko najstarsze pokolenie, żeby pomścić się na grobach rodzimych, obejrzeć miasto, gdzie spędził dzieciństwo i młodość. Przez ostatnie kilka lat wzięły się nowi dorośli i wnuki – opowiada Ariel.

Pytany o reakcje najmłodszego pokolenia, chwili się zastanawia.

Jeśli w rodzinie dorośli na ten temat się mówili i pogawędzali, wspominali polskie Zagłębie, to ci młodzi też są ciekawi i przytywnie nastawieni. Żadne historyczne fakty czy filmy nie zastąpią takiej wykładni. To są spełnione nadzieje.

W tym roku Ariel przyjechał z synem, 24-letnim Katanem Yehalom.

Kiedy byliśmy w Oświęcimie pokazano mu bunkr, w którym spalił się jego dziadek. To nim wstrząsnęło – opowiada Ariel.

Podobnie wszyscy oglądali Będzin. Słupy, których już nie ma i domy, z których straszy się jeszcze zachowało.

Bo zobaczono także w dwóch radzieckich – powiedział o przebiegu pomnika Tula Herberg, mieszkanica Będzina.

WOLFFSTADT

• *The Protocol of the meeting in which an association of Bendin's Jews was established at October 1934 in Tel-Aviv.*

• *In Memory of Zvi Danziger* – writings in honor of the late Zvi Danziger, by Abraham Green

• *In Memory of Izi Green* – writings in honor of the late Izidor Green, by Tushia Herzberg

• *In Memory of Carola Boim* – writings in honor of the late Carola Boim, by Fela Treiman

• *Rachel Cohen-Witzman, "The Wonderful Voyage"* – writings inspired by a visit to Poland, August 2005, by a Survivor

• *Ayala Avidov-Shlezinger, "Father has Closed a Circle"* – writings inspired by a visit to Poland, August 2005, by a member of the 2nd generation

• *Uri Gelband, "Getting in touch with your Roots"* - writings inspired by a visit to Poland, June 2005, by a member of the 2nd generation

• *Lilach Avidov, "I Am Third Generation"* - from the speech of Lilach at the monument inauguration ceremony in Bendin

• *Judith Zur, "Living till the Ending"*, a book review on Zur's book submitted by Alter Weiner

• *Zipora Neeman, "Traditional Jewish Art of Paper Cuttings"*

Articles in Polish

• *"The Monument inauguration at the "Ghetto Heroes Square" in Bendin"* – articles out of the Polish press

• *The Third "Jewish Culture Event" in Bendin* - articles out of the Polish press

• *Zory*

• *Anna Chwiakoska, "A new Pope has been Nominated"*

• *Adam Szydłowski - Beit Ha'Midrash Ha'Mizrachi* - a book review

• *Barbara Zych-Grushka - Grandfather* (poem)

Zaglembie world organization thanks our friends, the organization of Zaglembians in Melbourne, Australia, and their new chairman, Mr. Alex Grossman for their generous donation to commemorate our communities.

We wish you all years of Naches and Happiness in Good Health.

Shana Tova!

Holocaust Memorial Day - Yom Hashoa Service - May 5, 2005

This year, a ceremony was held at the Memorial Site in Modiin, the topic of which was "60 years to the End of WWII and the Victory over Nazi Germany".

Thousands came to Yad Hazikaron - four generations Zaglembians, Minister, Knesset members, public figures, senior police officials, soldiers and many guests including youths.

A short military ceremonial drill conducted by a squad of soldiers from a nearby IDF base was followed by the traditional lit of the torches.

Cantor Arie Brown, who conducted the religious part of the memorial service, chanted the prayers.

"Yizkor" was said by Itzhak Greengrass and "Kadish" by Zvi Landau.

The following persons spoke at the ceremony: Mr. Matan Vilnai –

Minister at the PM office, Mr. Moshe - Spector Mayor of Modiin, Miss Elinor Wakselman - third-generation of Zaglembie and Mr. Abraham Green - chairman of Zaglembie World Organization.

The Israel Police Orchestra conducting by "Zilil Yarok" chore conducted by Michael Gurewitsch with the singers, Jenny Eisenstein-Oxenhandler of Toronto and Chaya Koren of Israel, provided the artistic program.

Second and third generation of Zaglembian Jews participated in recitations of poetry and prose. The ceremony was conducted by Varda Greenberg (Tobiash) and Shelomi Karib (Krawinski), both second generation

The Third Generation

From the speech given by Elinor Wakselman at the Holocaust Memorial Service

My grandfather, Ruben Wakselman, 'aiav hashalom' was a Holocaust survivor. He passed away after a grueling illness that defeated his body.

Since he is not with us today to tell us about his experiences in the Nazi camps, we, the members of the third generation, have assumed this task.

My grandfather taught me that a person's roots are the most important thing he or she has. Knowing where you came from,

knowing your past, that is what gives you the strength and power to go forward. If a man is ignorant of his past, he cannot step forward into his future. Therefore, the responsibility is ours, members of the third generation.

At this opportunity, it is my honor to call all members of the third generation, in Israel and worldwide, to join the circle of young Zaglembians, members of the third generation, and assume the burden of commemoration by contributing to these worthy efforts.

Elinor Wakselman, granddaughter of the late Ruben Wakselman.

Personal Commemoration

We remind you that in the Commemoration Valley in the Modiin Memorial Site, there are still places left for personal commemorations

of family members that were killed in the Holocaust. One engraved line of commemoration in black marble costs 150\$. Those who wish to commemorate their beloved ones can contact the organization.

Who Knows? Who Remembers?

SEARCHING FOR RELATIVES

My name is Chava [nee Evelyn Gartenberg] Haftler. I have been searching for my identity for many years. At the time of my adoption, after the war, my name was listed as Ewoonya [Eva] Margulis. To the best of my knowledge, when the Nazis were rounding up the Jews in Poland my parents placed me with a gentile childless couple who were financially well off in Dabrowa Gornicza, Poland, not far from the Czech border. [In the register of the Central Committee of Jews in Poland there is a register card of Ewa Margulis, born June 12th 1942, last known address is Dabrowa Gornicza. There is no place of birth listed.]

After the war, it appears that an attempt was made to get me back from the Polish couple, but they refused. There existed at the time a group called the "Zeirei Anshai Brakha" [the "Vaad Hatzalah" of Agudath Israel of America] known colloquially as the "Chappers". This group's function was to find Jewish children, wherever they may have been placed, and return them to the Jewish nation. They bribed the maid with money and they took me out through an open window in the middle of the night.

The Ronald S. Lauder Foundation in Warsaw, Poland has informed me that they have a letter from the Children Care Department dated June 7th 1947 from H. Binder who is looking for his cousin – Ewa Margules, who was 10 months earlier taken from a Polish woman in Dabrowa Gornicza. The address of H. Binder in 1947 is Bad Reichenhall UNNRA Team 1070, Kibuc Borochowa.

I was taken to an orphanage in Foubtaine France, where I was known as Chavala (Chava is the Hebrew translation of Eva) where I stayed till my adoption in 1947 to the United States. I was blessed with the most wonderful parents in the world – Mr. and Mrs. Leo Gartenberg.

Recently, thanks to JRI-Poland, and especially through the special attention given by Jeff Cymbler, and by Stanley Diamond, the Director of this organization, I think that my identity has been found. There is a birth certificate from the town hall of Sosnowiec for Chava Margules. Chava Margules was born on May 2, 1942 in Sosnowiec. Her parents were Abram and Laja (Leah) Margules. Leah's mother's maiden name was Gulerman. Abram and Leah were married on May 5, 1932 in Niwka, which was a village that became part of the city of Sosnowiec. Abram was a permanent resident of Bedzin but living at the time in Niamce, another village that became part of Sosnowiec. Abram's

Dear Friends and Fellow Zaglemians,

In the second half of August 2005, a mission of 41, comprised of three generations of Zaglemian, took part in a tour of Poland, with special emphasis on the various memorial sites in Zaglemie cities. The main target of this tour was the city of Bendin, to which an entire day was devoted. The visit included a reception with the city mayor, the unveiling of a memorial at the Ghetto Heroes Square - Plac Bohaterów Getta, a visit to the municipal museum housed in the Gzichow Castle, to which artist Liora Kolton donated one of her works. We visited Jewish sites and held a memorial ceremony at the Czeladz cemetery.

The mayor of Bendin and Liora Kolton at the Museum in Bendin

The central event in Bendin was the unveiling of the memorial site at Ghetto Heroes Square. Last year, when we inaugurated the Ghetto Heroes Square, we had placed a corner stone to this memorial, which was now unveiled. The memorial is a dignified representation of the Holocaust of the Bendin Jews as well as the Jewish communities of the vicinity, all eradicated by the Holocaust.

I would like to use this platform, which reaches all Zaglemians worldwide, to thank the Mayor of Bendin, members of the City Council, directors of the Yona organization, and everyone who lent a hand to carry out this important enterprise.

We the Jews of Zaglemie, both survivors of the Holocaust and generations after us, appreciate, as always, the efforts of the Bendin Municipality and its residents to memorialize its Jewish residents who lived and were active in the area for over 500 years.

And, on the subject of Zaglemie, another site that was very important for us to visit was the Czeladz cemetery, the largest cemetery in the region established since 1915. This is a joint cemetery for the Jews of Czeladz and Bendin as well as other surrounding villages.

For many years, the cemetery was neglected and in ruin, until, in 1987 and 1988, Monik Stavsky, formerly of Czeladz, assumed the hallowed task of renovating the cemeteries and building a new fence. He also erected a mass grave to bring to burial the bones of Jews discovered in various locations in the city. Today, prayer services are held at this site. The cemetery is now in good repair and is visited by all the Jewish missions to Zaglemie.

However, all is not well. The cemetery contains almost 3000 tombstones, which makes it very difficult for individuals to locate their dear ones. After giving considerable thought to this issue, we found out about Jeffrey Cymbler, a volunteer and American Jew who is a second generation to a Jewish family of Bendin, who assumed the arduous and sacred task. He devoted extensive time, effort and resources, made several trips to Zaglemie, and has prepared a detailed index of all the tombstones in the cemeteries.

We are now deliberating how to make it available to Zaglemians worldwide, and we hope that in a short time we will share news on this issue.

Dear friends, although this work is uncompleted, we would like to use this opportunity to express our deep gratitude and appreciation to Monik Stavsky for the years devoted to the cemetery's renovation, and to Jeffrey Cymbler for his extensive efforts in locating and recording the tombstones, to help us find the graves of our dear ones.

At the close of the year 5765, I wish all Zaglemian Jews and their families in Israel and overseas, a Happy and Health New Year, a year of peace and prosperity. I would like to end with the hope that the previous year and its curses has ended and made way for a new year and its blessings.

Shana Tova!

Abraham Green

Chairman of the Zaglemie World Organization

60th Anniversary OF the End of WORLD WAR II

On May 2005, many countries were holding 60th anniversary celebrations marking the victory over the Nazi regime and the end of World War II. In Israel, numerous events commemorated the date was held. Yad Vashem, for example, initiated "Generation to Generation - sharing the legacy", an international and multi-generational gathering of Holocaust survivors, fighters and families.

Our organization of Zaglemians also decided to mark this important date with a series of events:

On May 5, we held an assembly at the memorial site in Modi'in, to commemorate the Holocaust Day.

On May 8, 2005, we participated in the international Yad Vashem Generation to Generation Conference. Zaglemians took part in various panels, as witnesses and facilitators, participated in tours of the new museum complex and in other conference activities.

An organized group of Zaglemians arrived at Yad Vashem on the morning of the conference to take part in an impressive unveiling ceremony of the Learning Center that was established through the generosity of the Skura family of New York. Sam Skura, born in Sosnowiec, attended the ceremony with members of his family, his wife Stella, his daughter Sheryl Lipshitz and her husband Moshe.

MK Mr. Dan Naveh - Israeli Minister of Health, Mr. Avner Shalev -

chairman of the Yad Vashem Directorate, and Ms. Cheryl Skura-Lipshitz all addressed the audience.

On the evening of May 8th, in an especially festive evening, we participated in the Zaglemie Liberation Gala at Recital Halls in Tel Aviv. Three generations of Zaglemians gathered from all corners of the world to participate in the event, giving testimony to their survival and rehabilitation against all odds. And here they met again with friends and family members, in this festive atmosphere, sixty years after the Liberation. It was a wonderful opportunity, and hopefully not the last, to meet with the remnants of Zaglemien Jewry, Holocaust survivors, their children, grandchildren and families.

Guests received a commemorative program and Liberation pin produced especially for the event.

Motti Giladi was the evening's MC and the main performer with his daughter Dorrin they gave an excellent show. The "Zlii VaZemer" band, conducted by Cantor Menashe Fetman, added to the joyous affair. Jenny Eisenstein, born in Bendin and arrived from Montreal to partake in the 60-year events, affected the audience with her emotional renditions of songs in Yiddish.

A splendid dinner was served, and the participants enjoyed music and dancing. It was a very special evening. We are thankful that we were able to participate and hope and pray that we enjoy many more such evenings together.

Table of Contents

Articles in Hebrew

- Naftali Feder, "The Inauguration of the New Learning Center at Yad Vashem"
- Zvi Langer, "60 Years After Liberation at Auschwitz with the President of the State of Israel"
- The March of the Living with PM Ariel Sharon.
- Izi Greengrass, "Remembering Zaglemian Jews at the new Memorial - "Stiftung Denkmal" - in Berlin"

- Rachel Swartz-Rozenker, "A meeting with Mordechai Anilevitch"
- Alter Weiner, "Rabbi Yissachar Benish Groyberl" - the famous Rabbi of Bendin
- Hanoch Zvi Rubinstein - "Rabbi Zvi Hanoch Levin HaCohen" - The Rabbi of Bendin - written by Hanoch, fifth generation to the Rabbi.
- Abraham Green, "Baruch Meister - The Lager Aftester".
- Zvi Danziger, "Sosnowiec I know..." - memories of the "Mizrachi" scholl in sosnowiec

יצחק - איז'ו גרין ז"ל

יצחק גרין לא היה איש זגלמביה.

הוא היה בן הרי הקרפטים בפולין ובזמן המלחמה בהונגריה הצטרף לקבוצת המתחרת של צעירי זגלמביה. תפקידו היה למסור ליהודים פליטים מפולין תשדות נוצריות. את תשדות אלה יצר חבר וחברה של הקבוצה. הפעולה הזו הייתה מסוכנת מאוד ואף עלתה בחיי של אחד החברים, אבל איז'ו לא רצה לוותר - הוא המשיך לחלק תשדות חיים לאנשים שהסתגרו ולא יכלו לראות את אור השמש.

איז'ו גם עבר בגלל את גבול הונגריה ורומניה הלך וחזור ביוזמתו של פינק טריימן, על מנת לבחוס את האפשרות לשלוח אנשים דרך רומניה לארץ-ישראל.

וכך באותה שעה שבאירופה הביאו הרכבות את היהודים אל מותם, קבוצת זגלמביה שלחה יהודים לארץ ישראל.

החייד של איז'ו הרגיע תמיד את סביבתו. חבל, חבל שעזבת את אשתך ומשפחתך הנהדרת ואת ידידיך שמעריכים ואוהבים אותך.

תושיה הרצברג

Mrs. Merry Green & Family

Zaglembie World Organization Board and Members Express
Our Sincere Condolences on the Passing Away of your
beloved

Izidor Green

שלא תדעו עוד צער

משתתפים בצערכם הכבד

Abraham Green, Chairman

קרולה בויס ז"ל

הלכת מאתנו קרולה היקרה.

כל חברי היגרופה" (הקבוצה) ואני ביניהם, כואבים את מותך ושולחים תנחומים לבנך דני.

מדי פעם, אני מוצאת את עצמי נוגשת לטלפון במטרה לשוחח אתך. תלא דברנו יום יום, נפגשנו לעתים קרובות ובילינו יחד בחגים. שרדה בינינו ידידות אמיתית.

אני זוכרת אותך עוד מימי הגימנסיה עייש פורסטנברג בבנדן. היית בחורה בלונדינית טאה, תלמידה מצטיינת וחברה בהנהגת הנוער הציוני.

הייפוגדנקיי - השיחות שלך עם קבוצתך, היו לשם דבר.

נפגשנו בשנת 1944 בבודפשט, הונגריה. את עסקת הפעילות מסוכנת ועניפה במחלתר הציונית של היגרופה" היית אישית מיוחדת, קרולה,

תמיד מוכנה לעזור ולתת. כל חיך היו קודש לעזרה לזולת. עד לרגע האחרון בחיך, כשבקושי עמדת על הרגליים, תמכת ועזרת.

כולנו הוקרנו ואחבנו אותך ואת חסרה לנו, לחברי היגרופה", מאד. אני מצטרפת לדבריו של יוסקה שאמר בעת ההספד בבית הקברות: "פנו דרך שם בשמים כי אשה גדולה מגיעה".

יהי זכרך ברוך!

פלה טריימן

משתתפים בצערך של ידיד זגלמביה - פרופ' שבח וייס

יו"ר מועצת יד השם, שגריר ישראל בפולין, לשעבר

במות עליו רצויה

אתר ז"ל

שלא תדעו עוד צער

תנחומים למשפחה

הנהלת ארגון יוצאי זגלמביה

אברהם גרין, יו"ר

צבי דנציגר ז"ל

לפני זמן מה הלך לעולמו, צבי דנציגר, אחד מותיקי זגלמביה. צבי, איש סוסנוביץ שרד את אושוויץ, נורה ונפצע בעת צעדת המוות, השתקם ועלה לישראל.

צבי יזכר אצלנו במיוחד כחבר חונדה הטכנית אשר מונתה בעת הקמתו של אתר ההנחה במודיעין. הוא לקח על עצמו את הטיפול באנדרטת "זכור", אותה אנדרטה שבולטת ממרחקים ומשמשת סמל של יד הזכרון ליהדות זגלמביה.

לאחרונה, על אף מחלתו, כתב ופרסם ספר "רבי אלימלך לא שמח עודי". את שם הספר לקח מהערך לגלגית של מער, שכנו לרגש באושוויץ, ששר ביידיש את השיר הידוע בשינוי מסוים "רבי אלימלך איז נישט מער פרייליך", המבטא את חמצב הנואש.

ספר זה וכתבות נוספות של צבי מספרים לא רק את ספורו האישי של צבי דנציגר ובני משפחתו, אלא גם את סטורם של רבים מבני סוסנוביץ לפני המלחמה וכתקופת השואה.

יהי זכרו ברוך.

אברהם גרין

ארגון יוצאי זגלמביה ההנהלה והחברים

משתתפים באבלו הכבד של יוסי וייס

במות עליו אטו

שבע אינגסטר וייס ז"ל

ילידת בנדן

חברה בתנועה הציונית

שלא תדעו עוד צער

תנחומים למשפחה

שנה טובה ומאושרת,
שנת שלום ובטחון
שנת שגשוג והצלחה!

מאחלים

הנהלת הארגון ומערכת עלון זגלמביה

Wishing you a Wonderful Year
Filled with health, and inner peace!

Zaglembie World Organization

בית התפוצות בשיתוף עם ביה"ס להוראת השואה ביד ושם
מקיים השתלמויות בבית התפוצות

מעירי הקטנה - העיירה היהודית

מראות, דמויות וצלילים

החל מחודש נובמבר 2005, 14 מפגשים בימי ג' 16:00 - 20:00

לא נרגע הזכרון... ההתמחדות עם זיכרון

השואה והעבר היהודי באירופה

החל מחודש מרץ 2006, 14 מפגשים בימי ג' 16:00 - 20:00

לפרטים נוספים - רבקה אדרת, טל: 03 - 6405885

דוא"ל: bhsemarc@post.tau.ac.il

המערכת: אברהם גרין, אלתר ולנר, אשר ניצני, אנה צ'וזיאקובסקה, יונה קובו-קוטליצקי, הדסה קנטור
חנית רייטר-גיסלר, עריכה גרפית והוויסטה: דפוס קוויאק

כתובת המערכת: ארגון קהילות יוצאי זגלמביה, פרישמן 23, ת"א 63561

מס' החשבון של ארגון קהילות יוצאי זגלמביה: בנק לאומי בת ים סניף מס' 861 חש' 33938/34

Zaglembie World Organization, 23 Frishman St., Tel Aviv 63561, Israel

For contributions: Bank Leumi of Israel, Branch No. 861, account No. 33938/34

yonakobo@netvision.net.il